

1702-7

Landbouw Effect Rapportage A12 SALTO

Haarlem, augustus 2007

Landbouw Effect Rapportage A12 SALTO

Colofon

Opdrachtgever	Bestuur Regio Utrecht
Projectleiding MER	Tauw B.V.
Projectleiding LER	LTO Noord Projecten B.V., M. Kegler
Rapportage	LTO Noord Projecten B.V., M. Kegler en Linda Mooijman
Uitvoering enquêtes	LTO Noord Projecten B.V., M. Kegler

Begeleidingsgroep:

S. Bos	Gemeente Bunnik
G. den Besten	Gemeente Houten
S. Hofstra	Dienst Landelijk Gebied
P. van der Grift	Landinrichtingscommissie Groenraven-Oost
D. van Rozen	LTO Noord
R.J. Jonker	Grontmij/BRU
A. de Jong/ R. Driessen	BRU

Inhoudsopgave

	Samenvatting	7
1.	Inleiding	9
1.1.	Aanleiding Landbouw Effect Rapportage	9
1.2.	Opzet onderzoek	9
1.3.	Onderzoeksgebied	9
2.	Een beschrijving van de agrarische sector in het onderzoeksgebied	11
2.1.	Inleiding	11
2.2.	Aantal bedrijven en de afname van bedrijven	11
2.3.	Algemene bedrijfsgegevens	12
2.4.	De verkavelingssituatie	15
2.5.	Ligging van de bedrijfsgebouwen	16
2.6.	Waterkwaliteit en kwantiteit	16
2.7.	De agribusiness	17
2.8.	Bedrijfsontwikkeling	17
2.9.	Agrarische verkeersstromen	18
2.10.	Grondbalans	19
2.11.	Conclusie	19
3.	Externe relevante factoren	21
3.1.	Inleiding	21
3.2.	EU markt- en prijsbeleid	21
3.3.	Mest en mineralen	22
3.4.	Gewasbescherming	23
3.5.	Stankhinder- en milieuvergunningen	23
3.6.	Autonome ontwikkeling Veehouderij	24
3.7.	Autonome ontwikkeling Fruitteelt	24
3.8.	Waterbeleid	25
3.9.	Ruimtelijke Ordeningsbeleid	26
4.	Planeffecten	29
4.1.	Inleiding	29
4.2.	Beschrijving van de aanpak	30
4.3.	Berekening directe kosten	31
4.3.1.	Onttrekking agrarische grond	31
4.3.2.	Verplaatsing van bedrijven	32
4.4.	Berekening indirecte kosten	32
4.5.	Samenvattend overzicht van de kosten voor de agrarische sector	33
4.6.	Kosten voor agribusiness	33
4.7.	Baten als gevolg van A12 SALTO	34
4.8.	Effecten per variant	34
4.9.	Effecten voor bedrijven met nevenactiviteiten	35
4.10.	Conclusie	35
5.	Compenserende en mitigerende maatregelen	37
	Bijlage 1: Uitnodigingsbrief en enquêteformulier	41
	Bijlage 2: Literatuurlijst	55

Samenvatting

Aanleiding en aanpak LER

Ter ondersteuning van de besluitvorming over A12 SALTO wordt een Milieu Effect Rapportage (MER) opgesteld. Voor het invullen van de landbouwparagraaf is een Landbouw Effect Rapportage (LER) opgesteld. Deze LER brengt de effecten van de (planologische) aanpassingen op het functioneren van de aanwezige landbouw in beeld.

Om de effecten van A12 SALTO op de agrarische sector in kaart te kunnen brengen is in fase 1 een enquête gehouden onder de agrariërs in het onderzoeksgebied om inzicht te krijgen in de huidige situatie in het gebied en de plannen en wensen van de agrarische ondernemers. Vervolgens is in fase 2 op basis van de vastgestelde varianten een effectanalyse uitgevoerd. Bij de analyse is een onderscheid gemaakt in directe en indirecte effecten. De effecten van de varianten zijn beoordeeld aan de hand van de informatie die is verkregen uit de in fase 1 gehouden enquête.

Een beschrijving van de agrarische sector in het onderzoeksgebied

In totaal zijn de gegevens van 26 onderzochte hoofd- en nevenberoepsbedrijven in deze beschrijving meegenomen. Van deze bedrijven bevinden zich drie bedrijven in het onderzoeksgebied ten zuiden van Houten. Het grootste deel van deze bedrijven bestaat uit veehouderij- en fruitteeltbedrijven.

De enquête heeft uitgewezen dat de ondernemers in het gebied perspectief zien voor hun bedrijven. Als gekeken wordt naar de leeftijd en opvolgingssituatie van de ondernemers, de plannen die er zijn voor bedrijfsontwikkeling en de daaraan gekoppelde grondbalans, zal als er geen andere ontwikkelingen plaatsvinden, het gebied volledig in agrarisch gebruik blijven.

Verder is gebleken dat de agrarische structuur door de landinrichtingen die hebben plaatsgevonden goed is. De bedrijven hebben relatief veel grond dicht bij huis liggen en relatief weinig veldkavels.

Externe relevante factoren

De autonome ontwikkeling van de agrarische sector (los van A12 SALTO) wordt bepaald door een aantal factoren. Deels zijn dit ontwikkelingen binnen de sector en deels ontwikkelingen in de omgeving (water en ruimtelijke ordeningsbeleid). Externe factoren die van grote invloed zijn op de landbouw- en tuinbouw in het plangebied zijn het EU markt- en prijsbeleid, het mest- en mineralenbeleid, het gewasbeschermingsbeleid, het beleid ten aanzien van stankhinder en milieuvergunningen, de autonome ontwikkeling van de veehouderij, de autonome ontwikkeling van de fruitteelt en het water- en ruimtelijke ordeningsbeleid. Het sectorale Europese en landelijke beleid en de marktontwikkelingen zullen er toe leiden dat de schaalvergroting binnen de agrarische sector door gaat. Dit betekent ook in het onderzoeksgebied de ontwikkeling naar minder maar grotere bedrijven. Daarmee zal de grondbehoefte naar verwachting niet verminderen (dit is ook gebleken uit de grondbalans die is gemaakt aan de hand van de ontwikkelingswensen van de geënquêteerde ondernemers).

Het water- en ruimtelijke ordeningsbeleid zoals dat los van A12 SALTO al is vastgelegd zal betekenen dat het gebied grotendeels agrarisch blijft, maar er zullen wel nog wat hectares een andere bestemming krijgen. De productieruimte voor de sector binnen het onderzoeksgebied zal dus iets afnemen.

Planeffecten

De effecten van A12 SALTO zijn zowel kwalitatief als kwantitatief in kaart gebracht.

De effecten van de varianten Raaphof oost, N410 / bestaande N229 en N410 / omgelegde N229 hangen samen met de woningbouwplannen bij Odijk. In deze LER worden de effecten van A12 SALTO beoordeeld, maar als de woningbouwplannen doorgaan zullen de effecten van genoemde varianten negatiever uitvallen. Ook de compenserende en mitigerende maatregelen zullen dan anders zijn. De samenhang wordt in de beschrijving benoemd, maar niet meegenomen in de beoordeling van de varianten.

De gevolgen voor de landbouw zijn beoordeeld op de volgende aspecten:

- economische schade (onttrekking landbouwgrond, bedrijfsverplaatsingen, verkaveling);
- impact op structuur landbouwgebied (bereikbaarheid, versnippering aaneengesloten landbouwgebied);
- effect op agribusiness;
- effect op nevenactiviteiten agrarische bedrijven (huisverkoop, agro-toerisme);
- effect op bereikbaarheid grond en bedrijven.

	Meerpaal/ Nieuwe Brug	Raaphof west	Raaphof oost	Rijsbrugger- weg	N410 / pmgelegde N229	N410 / bestaande N229
Economische Schade	0 / -	--	--	0 / -	--	-
Impact op landbouwgebied	0 / -	--	-	-	--	0 / -
Agribusiness	0	0	0	0	0	0
Nevenactiviteiten	0	0	0	0	0	0
Bereikbaarheid grond en bedrijven	0	-	-	0 / -	0 / -	0

Uit deze effectbeoordeling en ook rekening houdend met de grote verschillen die er zijn tussen de varianten met betrekking tot economische schade, kan vanuit landbouwbouwkundig oogpunt de volgende conclusie worden getrokken:

Meest agrarisch vriendelijke variant: variant 1 (Meerpaal / Nieuwe brug)

Minst agrarisch vriendelijke variant: variant 3a (Raaphof west)

Compenserende en mitigerende maatregelen

Welke variant er ook gekozen wordt, het is hoe dan ook aan te bevelen om een aantal maatregelen te nemen om de negatieve effecten voor de individuele agrarische bedrijven en de agrarische sector in het algemeen te beperken of voorkomen en kansen te benutten door alternatieve oplossingen en flankerende maatregelen toe te passen. De uitvoering van deze flankerende maatregelen (bijvoorbeeld kavelruil) zal kosten met zich meebrengen, maar daarmee wordt de economische schade van de realisatie van A12 SALTO voor de agrarische sector in het algemeen én voor de individuele bedrijven beperkt.

De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- Bedrijfsverplaatsingen
- Kavelruil
- Bereikbaar houden van de Achterdijk voor agrarisch verkeer
- Geschikt maken van kruisingen voor agrarisch verkeer

1. Inleiding

1.1. Aanleiding Landbouw Effect Rapportage

De regio Utrecht is door de ontwikkeling van de woningbouw, de economische bedrijvigheid en de groei van de landelijke mobiliteit in de loop der jaren steeds meer geconfronteerd met verkeersproblemen. Met name de wegen in het buitengebied van Bunnik en Houten worden sterk belast met verkeer.

Het project A12 SALTO moet een duurzame oplossing bieden voor de regionale verkeersproblematiek in het Kromme Rijngebied (tussen Houten en Bunnik). Mede door de regionale groeitaak van Houten is de verkeersdruk in dit gebied sterk toegenomen. In de periode tot 2020 zijn ingrijpende verkeersmaatregelen nodig, te beginnen met een mogelijke extra aansluiting van Houten op het rijkswegennet en aanvullende verkeersmaatregelen in het buitengebied van Bunnik.

Ter ondersteuning van de besluitvorming over een betere ontsluiting van het gebied wordt een Milieu Effect Rapportage (MER) opgesteld. Voor het ontsluiten van Houten op het rijkswegennet en de daaraan gekoppelde verkeersdruk in het buitengebied van Houten en Bunnik bestaan er verschillende oplossingsvarianten. De gevolgen van deze varianten worden in het MER in beeld worden gebracht, zodat ze bij de besluitvorming betrokken kunnen worden.

Een deel van het plangebied is nu landbouwgebied met akkerbouw, fruitteelt en grasland. Onderdeel van het MER is een onderzoek naar de effecten van de (planologische) aanpassingen op het functioneren van de aanwezige landbouw. Voor het invullen van de landbouwparagraaf wordt een Landbouw Effect Rapportage (LER) opgesteld. De LER richt zich op de varianten die in stap 4 van het MER overblijven voor een gedetailleerde uitwerking. De studie en analyse zal zich behalve op het niveau van de afzonderlijke bedrijven ook richten op de landbouwkundige structuur van het gebied.

1.2. Opzet onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd in twee fases:

Fase 1: Analyse huidige situatie en autonome ontwikkeling

Fase 2: Effectenanalyse

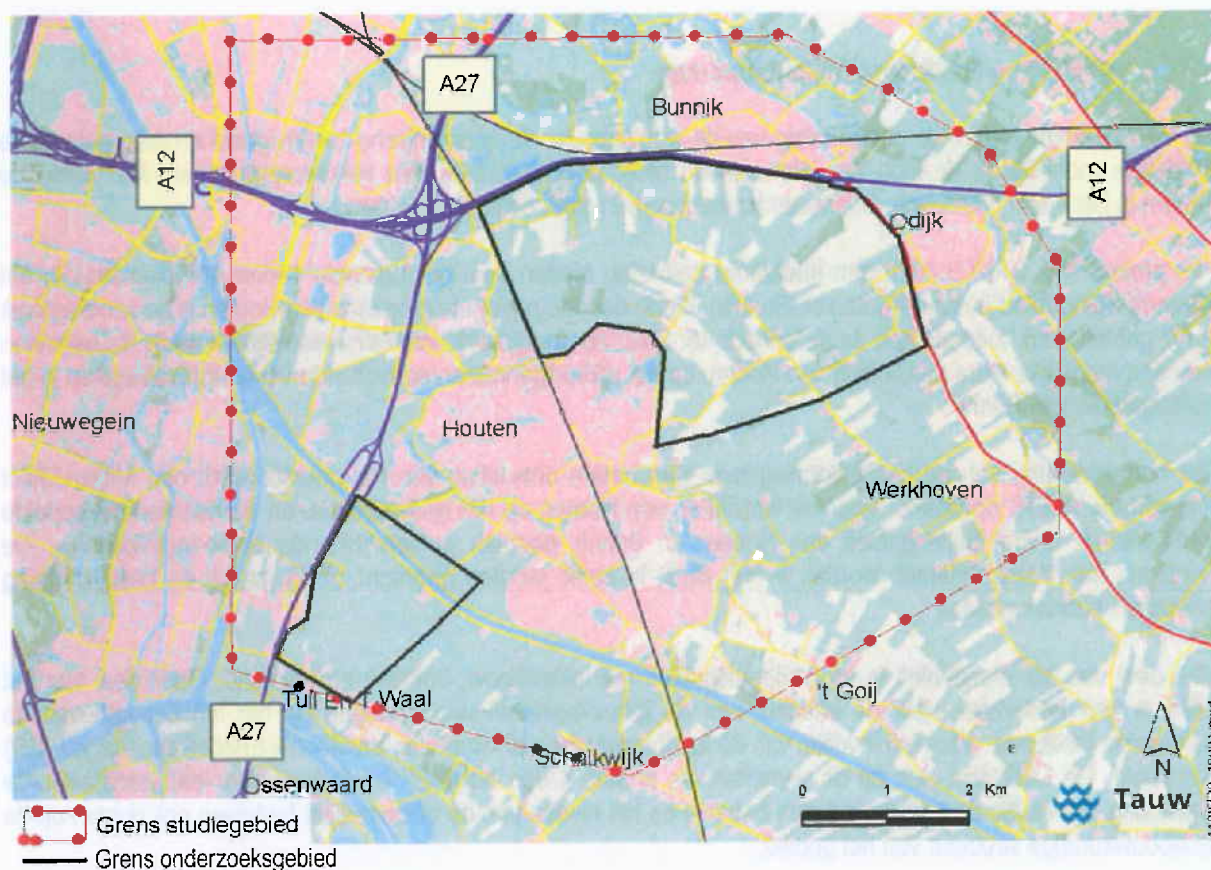
In fase 1 is een enquête gehouden onder de agrariërs in het onderzoeksgebied om inzicht te krijgen in de huidige situatie in het gebied en de plannen en wensen van de agrarische ondernemers. Op basis van deze enquête en het Europees, nationaal, provinciaal, gemeentelijk en waterschapsbeleid, markt- en prijsbeleid en Europese milieuregels is een analyse gemaakt van de huidige situatie en autonome ontwikkeling in het plangebied.

Vervolgens is in fase 2 op basis van de vastgestelde varianten een effectanalyse uitgevoerd. Bij de analyse is een onderscheid gemaakt in directe en indirecte effecten. De effecten van de varianten zijn beoordeeld aan de hand van de informatie die is verkregen uit de in fase 1 gehouden enquête.

1.3. Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied van de LER is het studiegebied zoals dat voor het MER is vastgesteld.

Figuur 1: Studie- en onderzoeksgebied

De Landbouw Effect Rapportage richt zich op de varianten die in fase 2 van het MER zijn onderzocht. In twee delen van het studiegebied is een enquête gehouden onder de agrarische bedrijven die grond in gebruik hebben in deze gebieden (zie figuur 1).

2. Een beschrijving van de agrarische sector in het onderzoeksgebied

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een indruk gegeven van de agrarische sector in het plangebied. Achtereenvolgens komen de volgende zaken aan de orde:

- Het aantal bedrijven en de afname van bedrijven;
- Algemene bedrijfsgegevens;
- Oppervlaktegegevens en grondgebruik;
- De verkavelingssituatie;
- De ligging van de bedrijfsgebouwen;
- Waterkwaliteit en -kwantiteit;
- De agribusiness;
- Perspectief en bedrijfsontwikkeling;

De beschrijving van de landbouw in dit hoofdstuk is gebaseerd op de gegevens van de bedrijven die de enquêtes hebben ingevuld en op gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

2.2. Aantal bedrijven en de afname van bedrijven

Het aantal bedrijven

In totaal zijn de gegevens van 26 onderzochte hoofd- en nevenberoepsbedrijven in deze beschrijving meegenomen. 25 van deze bedrijven zijn gevestigd in het onderzoeksgebied en 1 bedrijf is gevestigd buiten het onderzoeksgebied, maar heeft veldkavels in het onderzoeksgebied. Van deze bedrijven bevinden zich 3 bedrijven in het onderzoeksgebied ten zuiden van Houten. Om de vertrouwelijkheid van de enquêtes te waarborgen is ervoor gekozen de gegevens van deze bedrijven niet apart in de rapportage inzichtelijk te maken.

Verdeling aantal bedrijven naar bedrijfstype

De verdeling van de agrarische sectoren is weergegeven in tabel 2.1

Tabel 2.1.: Verdeling agrarisch sectoren

	Aantal bedrijven	Percentage
Melkveehouderij	12	46%
Fruitteelt	6	23%
Anders; grondgebonden	5	19%
Anders; niet grondgebonden	3	12%
Totaal	26	100%

Onder de categorie 'anders' valt een aantal grondgebonden bedrijven¹: melkgeitenhouderij, landgoed, gemengd bedrijf, graszodenteelt en een veeoverslagbedrijf. Daarnaast zijn er nog de 'niet grondgebonden' bedrijven: loonbedrijf, montagebedrijf voor melkstallingen en een pensionstalling voor paarden. De eerste twee genoemde niet grondgebonden bedrijven zijn niet afhankelijk van de omliggende grond, maar hebben wel een deel van hun werk bij de agrarische bedrijven in het onderzoeksgebied.

Verdeling aantal bedrijven naar hoofd- en nevenberoep

In tabel 2.2. staat beschreven hoe de geënquêteerde ondernemers hun agrarische activiteit zien. 92% van de geënquêteerde ondernemers ziet de agrarische activiteit als hoofdberoep. Slechts 8% ziet de agrarische activiteit als neventak.

¹ Een grondgebonden agrarisch bedrijf is een agrarisch bedrijf dat zijn landbouwproductie (plantaardig/dierlijk) geheel of gedeeltelijk voortbrengt via uitbating van eigen landbouwgronden.

Tabel 2.2.: Typering agrarische activiteit

	Aantal bedrijven	Percentage
Hoofdberoep	24	92%
Neventak	2	8%
Totaal	26	100%

Ontwikkeling van het aantal bedrijven

Uit meetingsgegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS statline) ontstaat een beeld van de ontwikkeling van het aantal bedrijven in het onderzoeksgebied in de afgelopen jaren. Daarbij is uitgegaan van de gegevens van de gemeenten Bunnik en Houten. Hoewel dit een groter gebied omvat kan toch een goede indicatie worden verkregen van de ontwikkeling van het aantal bedrijven.

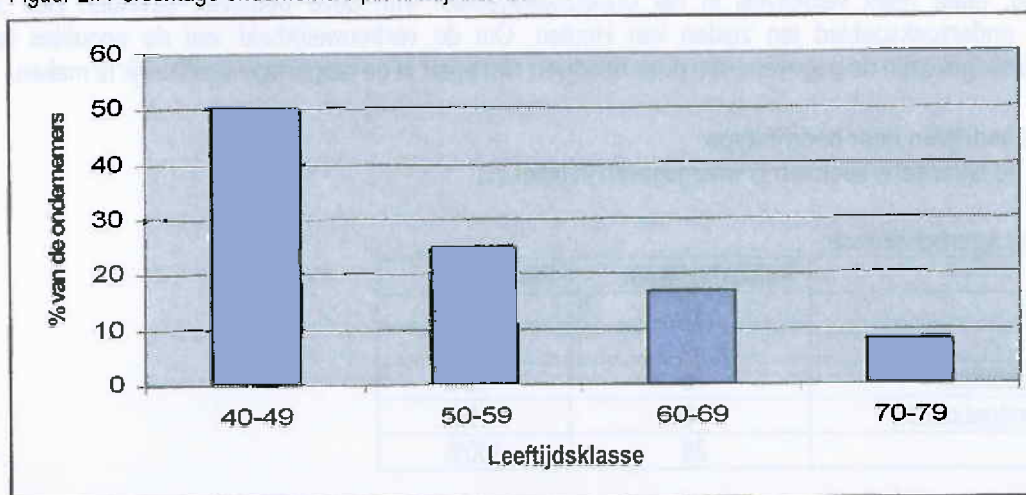
De gegevens tonen voor akkerbouw- en tuinbouwbedrijven een fluctuatie van het aantal bedrijven. Dit kan het gevolg zijn van de gemeentelijke herindelingen en grenscorrecties tussen de gemeenten. Het aantal veehouderijbedrijven is in de periode 2000 tot en met 2005 met 16% afgenomen. Landelijk was dit in dezelfde periode 13%. De afname van het aantal bedrijven was in Houten (-17%) iets hoger dan in Bunnik (-15%).

2.3. Algemene bedrijfsgegevens

Leeftijd en opvolgingssituatie

De helft van de ondernemers in het onderzoeksgebied bevindt zich in de leeftijdsklasse 40-49 jaar. In figuur 2.1 wordt het aandeel ondernemers per leeftijdsklasse weergegeven. Uit een recent onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau blijkt landelijk 19% van de agrariërs jonger te zijn dan 40 jaar. In het onderzoeksgebied is geen enkele ondernemer jonger dan 40 jaar.

Figuur 2.: Percentage ondernemers per leeftijdsklasse

In de enquête is tevens gevraagd naar de opvolgingssituatie. Daaruit blijkt dat 39% van de geënquêteerden een opvolger heeft. Tegelijkertijd heeft 19% van de bedrijven geen opvolger. De helft van deze bedrijven heeft een bedrijfshoofd van 50 jaar of ouder. Van deze bedrijven valt te verwachten dat de door hen gebruikte grond op korte of iets langere termijn vrijkomt (zie 2.10; grondbalans).

Bijna 42% van de bedrijven geeft aan dat de opvolgingssituatie nog niet bekend is. In een aantal gevallen werd aangegeven dat de kinderen nog niet oud genoeg zijn om een keuze te maken.

Tabel 2.3.: Opvolgingssituatie

	Aantal bedrijven	Percentage
Ja	10	39%
Nee	5	19%
Misschien, nog niet bekend	11	42%
Totaal	26	100%

De bedrijven met een opvolger of een mogelijke opvolger gebruiken nu 84% van de grond van het totaal van alle bezochte bedrijven. Een groot deel van deze bedrijven heeft ontwikkelingsplannen.

Oppervlaktegegevens en grondgebruik

De volgende tabel geeft een overzicht van de verdeling van de bedrijven over de verschillende bedrijfsgrootte klassen.

Tabel 2.4.: Bedrijfsgrootte

	0 ha	5-10 ha	10-20 ha	21-25 ha	26-30 ha	> 30 ha
Melkveehouderij			4		1	7
Fruiteelt			6		1	
Anders ggb		1		2	1	
Anders niet ggb	1	1	1			

Grondsoort

De grondsoort in het onderzoeksgebied loopt uiteen van lichte klei tot zwaardere klei.

Grondgebruiksituatie

In tabel 2.5. wordt de grondgebruiksituatie in beeld gebracht. Slechts 7% van het door de bedrijven in het onderzoeksgebied gebruikte land is gelegen buiten het onderzoeksgebied.

Tabel 2.5.: Grondgebruiksituatie binnen en buiten het onderzoeksgebied

	Aantal ha in eigendom:	Aantal ha in erfpacht:	Aantal ha in reguliere pacht (6 jarig)	Aantal ha "los land**	Totaal
Binnen onderzoeksgebied	525	11	83	71	690 93%
Buiten onderzoeksgebied	-	-	-	54	54 7%
Totaal	525	11	83	125	744
%	71%	1%	11%	17%	100%

* Met los land wordt hier bedoeld het gebruik van grond telkens korter dan 1 jaar, waardoor geen sprake is van een formele pachtsituatie. Veelal vindt dit gebruik plaats met een grondgebruikersverklaring

Uit de tabel blijkt dat 71% van de door de bedrijven gebruikte oppervlakte in eigendom is. 17% van de in gebruik zijnde grond is land dat jaarlijks gehuurd wordt. Dat betekent dat er een behoorlijke stabiliteit is in het grondgebruik bij de bedrijven.

Neveninkomsten op de bedrijven

Naast de agrarische hoofdactiviteit vinden er bij een aantal bedrijven in het onderzoeksgebied ook andere activiteiten plaats op het bedrijf waaruit extra inkomen wordt gegenereerd. In de onderstaande tabel wordt aangegeven uit welke activiteiten inkomsten gehaald worden naast de agrarische hoofdtek. Sommige bedrijven hebben meerdere neveninkomsten.

Tabel 2.6.: Nevenactiviteiten

	Aantal bedrijven
Verkoop producten door huisverkoop of winkels	8
Agro-toerisme	2
Verwerken producten	2
Handel	1
Nevenberoep als zelfstandig ondernemer	3
Baan buiten huis	3
Overig namelijk	3

Bij overig namelijk is het volgende beantwoord:

- verhuur opslagruimte
- bestuurlijke activiteiten
- caravanstalling
- verhuur

48% van de geënquêteerde bedrijven is niet geïnteresseerd in verbreding van het bedrijf of de huidige activiteiten naast de hoofdtek uit te breiden. 24% heeft aangegeven hier wel geïnteresseerd in te zijn en 28% heeft aangegeven dit misschien te willen. In de onderstaande tabel is aangegeven waar de interesse naar uitgaat. Hierbij konden per bedrijf meerdere antwoorden gegeven worden.

Tabel 2.7.: Interesse voor bedrijfsverbreding of uitbreiding nevenactiviteiten naar categorie

	Aantal bedrijven
Verkoop producten door huisverkoop of winkels	2
Agro-toerisme	3
Kinderopvang	1
Landbouw en zorg	4
Overig, namelijk	4

Bij overig namelijk is het volgende beantwoord:

- hangt van ontwikkeling van het bedrijf af;
- blijft open, inspelen op de omstandigheden;
- kweken van planten;
- caravanstalling.

In tabel 2.8 is aangegeven of de geënquêteerde ondernemers agrarisch natuurbeheer hebben opgenomen in de bedrijfsvoering. 23% van de bedrijven heeft aangegeven agrarisch natuurbeheer opgenomen te hebben in de bedrijfsvoering. Bij anders zijn de volgende antwoorden genoemd:

- Perceelrandenbeheer
- Subsidie regeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN)
- Verstandhouding hoogstamboomgaard

Tabel 2.8.: Antwoorden of agrarisch natuurbeheer is opgenomen in de bedrijfsvoering

	Percentage
Nee	77%
Ja	23%

2.4. De verkavelingssituatie

In en nabij het onderzoeksgebied tussen Houten en Bunnik zijn twee landinrichtingen in uitvoering: Groenraven-Oost en Kromme Rijn. In het gebied heeft al een verbetering van de verkavelingssituatie plaatsgevonden en deels vindt dit nog plaats. Ook in het onderzoeksgebied ten zuiden van Houten heeft landinrichting (Schalkwijk) plaatsgevonden en is de verkavelingssituatie verbeterd.

Aan de agrariërs is gevraagd naar een algemeen oordeel over de verkavelingssituatie. Bij de beoordeling van de verkaveling spelen de volgende aspecten een rol:

- Het aantal kavels
- de grootte van de kavels
- de verhouding huiskavel - veldkavel
- de afstanden tot de veldkavels

78% van de agrarische bedrijven beoordeelt de verkaveling van het bedrijf als goed. Geen enkel bedrijf vindt de verkaveling matig of slecht. Daaruit blijkt dat de ruilverkavelingen er voor gezorgd hebben dat de verkaveling van de bedrijven in het onderzoeksgebied als goed wordt beoordeeld.

Gegevens over kavels

Tijdens de gesprekken met de agrariërs is de structuur van het bedrijf in beeld gebracht. De huis- en veldkavels van de bedrijven zijn ingetekend op de gebiedskaart.

In tabel 2.9. wordt aangegeven hoeveel kavels er zijn. Gemiddeld heeft één bedrijf 1,9 kavels in gebruik. Ook is in de onderstaande tabel af te lezen dat de gemiddelde huiskavel 17,5 hectare is en de gemiddelde veldkavel 6,0 hectare.

Tabel 2.9.: Aantal kavels

	Gemiddeld aantal kavels per bedrijf	Gemiddeld oppervlakte huiskavel per bedrijf in ha	Gemiddeld oppervlakte veldkavels per bedrijf in ha
Totaal	1,9	17,5	6,0

74% van de veldkavels is gelegen binnen 1000 meter vanaf het erf. Dat betekent dat de meeste ondernemers geen grote afstanden hoeven af te leggen om veldkavels te bereiken.

Tabel 2.10.: Afstand van het erf naar de veldkavels (in meters)

	0- 500	500 -1000	1000- 2500	2500-5000	>5000
%	35%	30%	9%	22%	4%

In tabel 2.11. wordt de verdeling van het aantal kavels per bedrijf weergegeven. Opvallend is dat 54% alleen een huiskavel heeft. Dit is een gunstige situatie. 7% van de geëquëteerde bedrijven heeft meer dan 5 kavels. Gezien de beoordeling van de verkaveling ervaren deze bedrijven het aantal kavels niet als knelpunt voor het bedrijf, maar er is uiteraard wel verbetering mogelijk.

Tabel 2.11.: Verdeling aantal kavels per bedrijf (incl. huiskavel)

Aantal kavels	1	2	3	4	5>
% van bedrijven	54%	12%	12%	15%	7%

31% van de bedrijven heeft aangegeven kavels te willen ruilen voor een betere verkaveling. 69% van de bedrijven heeft aangegeven dit niet te willen. Van de bedrijven die open staan voor kavelruil heeft 75% de verkaveling als redelijk en 25% als goed beoordeeld.

Bewerkbaarheid van de percelen

23% van de bedrijven heeft aangegeven mogelijkheden te zien om de bewerkbaarheid van de percelen te verbeteren. Dit is als volgt aangegeven:

- Samenvoegen van percelen, 5 keer genoemd;
- Recht trekken van sloten, 1 keer genoemd;
- Anders, 3 keer genoemd (natuurbeheer, beperkte mogelijkheden, ontsluiting en opstand).

19% van de bedrijven heeft aangegeven concrete activiteiten te wensen voor de verbetering van de agrarische structuur. Van de bedrijven heeft 15% aangegeven kavelruil te wensen. Daarnaast heeft 4% van de bedrijven aangegeven de inpassing van (agrarisch) natuurbeheer te wensen.

2.5. Ligging van de bedrijfsgebouwen

De afstand van de bedrijfsgebouwen tot burgerbebouwing speelt een rol bij verlening van de milieuvergunning. Voor veehouderijbedrijven geldt dat naarmate bedrijven verder willen uitbreiden en hierdoor niet meer automatisch onder de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) Melkveehouderijen vallen, een milieuvergunning vereist is. Bij de afweging over het al dan niet verlenen van een milieuvergunning aan een uitbreidend veehouderijbedrijf moet een gemeente ook het aspect stank uit stallen in beschouwing nemen. Met betrekking tot stankhinder is de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) van belang.

Een belangrijke grens bij de regelgeving is 50 meter. Bij de veehouderij geldt dat zolang veehouderijbedrijven onder de AMvB Melkveehouderij vallen er niets aan de hand is. Is een milieuvergunning vereist dan ligt er wel een probleem.

Tabel 2.12. Ligging bedrijfsgebouwen ten opzichten van burgerwoningen

	< 25 m	25 – 50 m	50 – 100 m	> 100 m
Veehouderij	8%	8%	34%	50%
Fruitteelt	29%	13%	29%	29%
Anders	17%	50%		33%

Voor een groot deel van de bedrijven kan de afstand tot burgerwoningen een knelpunt opleveren voor het bedrijf. Bij de situering van nieuwe bedrijfsgebouwen zal hier nadrukkelijk rekening mee gehouden moeten worden.

2.6. Waterkwaliteit en kwantiteit

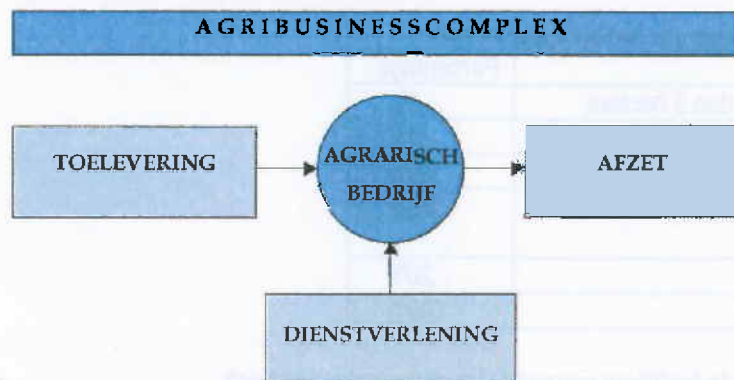
De meeste ondernemers zijn tevreden over het peilbeheer: 81%. De opmerkingen die zijn gemaakt zijn vooral op perceelsniveau. Fruitteeltbedrijven maken voor beregening en nachtvorstbestrijding gebruik van oppervlaktewater en zijn dan ook afhankelijk van de beschikbaarheid hiervan.

Over het algemeen zijn er ten behoeve van de agrarische functie geen grote problemen met de waterkwaliteit geconstateerd. Over de waterkwaliteit is 87,5% van de bedrijven tevreden.

2.7. De agribusiness

Naast de agrarische bedrijven zelf bestaat de agrarische sector uit toeleverende, afzet- en dienstverlenende bedrijven (agribusiness). Het volgende schema geeft inzicht in de agribusiness:

Figuur 3. Overzicht agribusinesscomplex

De volgende tabel geeft inzicht in enkele belangrijke activiteiten binnen de agribusiness.

Tabel 2.13.: Overzicht activiteiten in de agribusiness

Toelevering	Afzet en verwerking	Dienstverlening
• veevoeders • kunstmest • landbouwmecanis. • zaai- en pootgoed • gewasbescherming	• zuivelindustrie • veehandel • slachterijen • exporteurs • groothandel	• accountants/banken • veeartsen • banken • rundveeverbetering • adviesbureaus

Binnen de agribusiness heeft de afgelopen decennia een sterke schaalvergroting plaatsgevonden. Bedrijven zijn veelal (boven)regionaal of landelijk georganiseerd.

Ruwweg geldt dat tegenover elke arbeidskracht in de primaire productiesector één arbeidskracht staat in de afzet, toelevering en dienstverlening.

Voor het onderzoeksgebied en met name de verkeerssituatie zijn de toeleverende- en de zuivelindustrie van belang. De melkauto's en het vrachtverkeer voor de aan- en afvoer van producten moeten de bedrijven kunnen bereiken. In het onderzoeksgebied is een loonbedrijf aanwezig dat het onderzoeksgebied als werkgebied heeft maar ook aangrenzende agrarische gebieden.

2.8. Bedrijfsontwikkeling

In tabel 2.14. staat aangegeven in welke richting de geënquêteerde bedrijven zich willen gaan ontwikkelen. De helft van de geënquêteerde bedrijven heeft aangegeven zich te willen ontwikkelen door schaalvergroting en 30% van de bedrijven wil het bedrijf verbreden. Bij anders werden de volgende antwoorden gegeven: paardenhouderij en hangt af van ontwikkelingen in het gebied. Daarnaast hebben vier bedrijven aangegeven de activiteiten op dezelfde voet te willen voortzetten en op dit moment geen groei na te streven.

Tabel 2.14.: Bedrijfsontwikkeling in de toekomst

	Aantal bedrijven	in %
Schaalvergroting	13	50%
Verbreding	6	30%
Agrarisch Natuurbeheer	1	4%
Consolidatie	4	15%
Anders	2	

Uit tabel 2.15. valt af te lezen dat 36% van de bedrijven binnen 5 jaar de bedrijfsoppervlakte met meer dan 6 hectare wil vergroten. 36% heeft aangegeven de bedrijfsoppervlakte op de langere termijn te willen vergroten. Verder heeft 20% van de bedrijven aangegeven de bedrijfsoppervlakte niet te willen vergroten. Daarbij heeft een aantal bedrijven aangegeven wel wensen te hebben om het bedrijf te vergroten, maar dat dit op dit moment belemmerd wordt door de WVG die nog op een deel van het onderzoeksgebied gevestigd is.

Tabel 2.15.: Plannen met betrekking tot het uitbreiden van de bedrijfsoppervlakte

		Percentage
Bedrijfsoppervlakte vergroten tussen nu en 5 jaar met	Minder dan 3 hectare	4%
	Tussen de 3 en 6 hectare	4%
	Meer dan 6 hectare	36%
Ik wil op langere termijn de bedrijfsoppervlakte vergroten		36%
Consolideren		20%
Totaal		100%

Uit tabel 2.16. is af te lezen dat de helft van de bedrijven concrete investeringsplannen heeft.

Tabel 2.16.: Concrete investeringsplannen

	Aantal bedrijven	Percentage
Ja	13	50%
Nee	5	19%
Misschien	8	31%
Totaal	26	100%

De investeringsplannen van de bedrijven zijn vooral gericht op aankoop grond (50%) en bouwen van nieuwe bedrijfsgebouwen (42%).

Bedrijfsbeëindiging

4% van de geënquêteerde bedrijven heeft aangegeven op termijn de agrarische activiteiten te gaan beëindigen en 8% heeft aangegeven dit misschien op termijn te doen. 88% van de bedrijven heeft aangegeven de agrarische activiteiten niet te willen beëindigen. 4% heeft aangegeven tussen de 3 -10 jaar de activiteiten te willen afbouwen en 4% heeft aangegeven na 10 jaar de agrarische activiteiten te willen afbouwen.

Bedrijfsverplaatsing

Geen enkel bedrijf heeft aangegeven concrete plannen voor bedrijfsverplaatsing te hebben. 15% heeft aangegeven mogelijk op termijn interesse te hebben voor bedrijfsverplaatsing.

2.9. Agrarische verkeersstromen

De belangrijkste ontsluitingswegen van het gebied zijn de Achterdijk, Tureluurweg, Parallelweg, Rijsbruggerweg, Houtenseweg en Burgweg. Via deze wegen is het gebied ontsloten op De Rondweg van Houten, de A12 en de N229. Vooral de Achterdijk is als centrale as door het gebied belangrijk voor de ontsluiting.

Aangezien de tunnel bij Fort Vechten niet geschikt is voor groot agrarisch- en vrachtverkeer en de Mereveldseweg te smal is (en veel door fietsers van en naar Utrecht wordt gebruikt), is het vrachtverkeer vooral afhankelijk van de Tureluurweg en de Achterdijk voor de aansluiting op en naar de A12 en van de Rijsbruggerweg en Houtenseweg richting De Rondweg van Houten.

Tenslotte is het gebied ten noorden van Houten ook ontsloten via de Schoudermantel en de Fortweg-Mereveldseweg. Aangezien het hier gaat om relatief smalle wegen met veel fietsverkeer van en naar Utrecht zijn dit geen ideale wegen voor agrarisch- en vrachtverkeer en daarom worden deze ook minder gebruikt.

Het onderzoeksgebied ten zuiden van Houten is voornamelijk ontsloten via de Waalsweg richting de A27 en richting Tull en 't Waal en Schalkwijk. Deze weg wordt zowel door agrarisch- als door vrachtverkeer gebruikt.

2.10. Grondbalans

Met de enquête is een beeld ontstaan van het aantal bedrijven dat wil stoppen of groeien, van de opvolgingssituatie en van de leeftijden van de ondernemers. Als we deze gegevens aan elkaar koppelen kan in beeld gebracht worden hoeveel hectare grond mogelijk beschikbaar gaat komen binnen nu en tien jaar en wat de groeibehoeftte zal zijn. Daarmee kan de grondbalans per deelgebied gemaakt worden.

Om tot een grondbalans te komen zijn de volgende aannamen gedaan:

- Grond van stoppende bedrijven en van bedrijven met een ondernemer ouder dan 50 en zonder opvolger komt binnen nu en 10 jaar beschikbaar;
- De bedrijven in de verschillende sectoren groeien gemiddeld door met dezelfde snelheid als in de periode 2000-2005 in Nederland: veehouderij met 3% per jaar en fruitteelt ook met 3% per jaar (bron: CBS statline). Voor de andere grondgebonden bedrijven is een groeipercantage van 1% aangehouden.
- Alleen de bedrijven die hebben aangegeven nu of op de langere termijn te willen groeien zijn meegenomen in de grondbehoefte.
- In de grondbalans wordt gelet op de grondsoort en op de kwaliteit van de grond. Er wordt van uitgegaan dat grond uitwisselbaar is tussen de sectoren.

Met deze voorwaarden ontstaat in het onderzoeksgebied de volgende grondbalans:

Tabel 2.17.: Grondbalans in hectares van agrarische sector 2007-2017

	Grondaanbod door bedrijfsbeëindiging	Grondbehoefte door schaalvergroting	Grondbalans agrarische sector
Veehouderij	20	136	- 116
Fruiteelt	32	17	+ 15
Anders grondgebonden	52	3	+ 49
Totaal	104	156	- 52

Bureau Beheer Landbouwgronden heeft binnen het onderzoeksgebied gronden in eigendom. Deze gronden gaan grotendeels op termijn weer over naar agrarische bedrijven. In het gebied omsloten door de A12, de Tureluurweg en Rijsbruggerweg, de oostrand van Houten, het Oostromsdijkje en de N229 (Werkhovenseweg) heeft BBL 70 ha in bezit. Met deze gronden meegerekend is vraag en aanbod van grond in het onderzoeksgebied de komende periode in balans.

2.11. Conclusie

De enquête heeft uitgewezen dat de ondernemers in het gebied perspectief zien voor hun bedrijven. Als gekeken wordt naar de leeftijd en opvolgingssituatie van de ondernemers, de plannen die er zijn voor bedrijfsontwikkeling en de daaraan gekoppelde grondbalans, zal het gebied als er geen andere ontwikkelingen plaatsvinden, volledig in agrarisch gebruik blijven.

Verder is gebleken dat de agrarische structuur door de landinrichtingen die hebben plaatsgevonden goed is. De bedrijven hebben relatief veel grond dicht bij huis liggen en relatief weinig veldkavels.

3. Externe relevante factoren

3.1. Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op enkele externe factoren die van grote invloed zijn op de land- en tuinbouw in het plangebied. Achtereenvolgens wordt ingegaan op:

- Het EU markt- en prijsbeleid;
- Mest en mineralen;
- Gewasbescherming
- Stankhinder en milieuvergunningen
- Autonome ontwikkeling veehouderij
- Autonome ontwikkeling fruitteelt;
- Water en ruimtelijke ordening

3.2. EU markt- en prijsbeleid

EU-akkoord

In maart 1999 heeft de Raad van Europa *Agenda 2000* vastgesteld. Dit is het programma van de Europese Unie voor toekomstig beleid en financiering. *Agenda 2000* omvat onder andere de hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid van de Europese Unie. De landbouw zal zich de komende jaren aan moeten passen aan ontwikkelingen, als de uitbreiding van de Europese Unie en de gevolgen van een nieuwe WTO-ronde (wereldhandelsafspraken).

In januari 2003 zijn voorstellen van EU-commissaris Fischler voor aanpassing van het EU-landbouwbeleid (zgn. MidTermReview) door de Europese commissie aangenomen. Dit betekent dat vanaf 2005 het Europese landbouwbeleid drastisch is veranderd. Deze hervorming moet leiden tot meer marktwerking.

De wijzigingen in het Europese landbouwbeleid hebben in het plangebied uitsluitend directe gevolgen voor de veehouderij.

Ontkoppeling

De belangrijkste wijziging in het Europese landbouwbeleid is de zogenaamde ontkoppeling.

Het ontvangen van Europese subsidie was tot nu toe in veel gevallen gekoppeld aan de productie. Dit houdt in dat er subsidie werd verleend per kg product, per hectare of per dier. Vanaf dit jaar is de subsidie in Nederland ontkoppeld van de werkelijke productie en is sprake zijn van directe inkomenssteun in de vorm van een bedrijfstoeslag. Omdat deze deels ook zonder agrarische productie kan worden verkregen, kan de ontkoppeling belangrijke gevolgen hebben voor het grondgebruik.

Randvoorwaarden

Voor het ontvangen van Europese inkomenssteun moet de agrariër voldoen aan een aantal randvoorwaarden. Deze randvoorwaarden (de zogenaamde cross-compliance) bestaan uit beheerseisen van 18 Europese richtlijnen of verordeningen, aangevuld met vereisten om de landbouwgrond in goede landbouw- en milieuconditie te houden. Zo gelden er bijvoorbeeld eisen ten aanzien van behoud van de vogelstand, bescherming van grond- en oppervlaktewater, bescherming van het bodemmilieu en identificatie en registratie van dieren.

Modulatie

Een ander element in de EU-afspraken is een systeem waarbij sprake is van afroeping van inkomenssteun ten behoeve van plattelandontwikkeling. Dit mechanisme wordt modulatie genoemd. Concreet houdt dit in dat op de inkomenssteun gekort wordt en dat de beschikbare gelden worden gebruikt voor plattelandontwikkelingsprogramma's.

De modulatie is gestart in 2005. De afgeroomde middelen worden als medefinanciering ter beschikking gesteld van de EU-lidstaat voor een aantal maatregelen van de Kaderverordening Platteland, te weten:

- Probleemgebieden en gebieden met milieubeperkingen (o.a. bergboerenregeling);
- Milieumaatregelen (o.a. regeling agrarisch natuurbeheer en steun voor biologische landbouw);
- Bosbouw (onderdeel van de regeling agrarisch natuurbeheer).

Melkprijsontwikkeling

Zuivel is een belangrijk agrarische product in het onderzoeksgebied. De hervorming van het Europese landbouwbeleid heeft invloed op de melkprijs. In het EU-landbouwakkoord is afgesproken dat de interventieprijsen voor boter en magere melkpoeder tot 2008 zullen dalen met 25 resp. 15%. Deze verlagingen zullen doorwerken op de melkprijs die de veehouder ontvangt. Ter compensatie van de prijsverlagingen is vanaf 2005 een systeem van vaste melkpremies ingevoerd.

3.3. Mest en mineralen

Vanaf 2006 een nieuw mestbeleid

De Nederlandse overheid pakt sinds de jaren tachtig de mestproblematiek aan. Het gevoerde beleid heeft als doel de belasting van het milieu door een teveel aan meststoffen terug te dringen. Milieurichtlijnen van de Europese Unie spelen hierbij een steeds grotere rol. Bijvoorbeeld de Nitraatrichtlijn uit 1991 die als doel heeft de nitraatverontreiniging van grond- en oppervlaktewater uit agrarische bronnen terug te dringen tot 'aanvaardbare niveaus'.

Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit vertaalt de Europese en Nederlandse milieurichtlijnen naar regels voor de Nederlandse landbouw. Het huidige mestbeleid omvat een groot aantal wetten, AMvB's en ministeriële regelingen.

In 1998 trad het Mineralen Aangiftesysteem (MINAS) in werking. Doel hiervan was het terugdringen van milieuverontreiniging door meststoffen. MINAS was een mineralenboekhouding waarmee de mineralenstromen op een bedrijf in beeld werden gebracht.

In oktober 2003 oordeelde het Europese Hof van Justitie dat het Nederlandse mestbeleid niet voldeed aan de eisen van de Europese regelgeving op het gebied van bemesting. Dat dwong Nederland tot het uitwerken van een nieuw mestbeleid, waarover in de zomer van 2004 een akkoord is bereikt met de Europese Commissie. Op 1 januari 2006 is het nieuwe mestbeleid van start gegaan.

Van verliesnormen naar gebruiksnormen

De belangrijkste wijziging is dat het huidige MINAS-stelsel vanaf 1 januari 2006 is vervangen door een stelsel van gebruiksnormen. Deze stellen een maximum aan de hoeveelheid meststoffen die een agrariër mag gebruiken. Er zijn drie soorten gebruiksnormen:

- voor de hoeveelheid dierlijke mest;
- voor de totale stikstofbemesting (dierlijke mest én kunstmest);
- voor de totale fosfaatbemesting (dierlijke mest én kunstmest).

De overheid heeft de gebruiksnormen vastgesteld. Met dit stelsel van gebruiksnormen verlaat Nederland het huidige stelsel van verliesnormen.

Dit betekent dat bedrijven niet meer worden afgerekend op de hoeveelheid stikstof en fosfaat die in het milieu verdwijnt (output), maar op de hoeveelheid stikstof en fosfaat die wordt gebruikt voor de groei van gewassen (input).

Bijzondere aandacht is er voor de gebruiksnorm voor dierlijke mest. Deze wordt uitgedrukt in kilogrammen stikstof per hectare. De maximale norm is 170 kg per hectare, in overeenstemming met de Europese Nitraatrichtlijn. Voor Nederland geldt voor graslandbedrijven (minimaal 70 % grasland) een derogatie (afwijking) van deze norm (250 kg stikstof per hectare).

Voor het berekenen van het totale gebruik van dierlijke mest gelden zogenaamde excretienormen. Hiermee wordt de stikstofproductie per dier per jaar bedoeld.

Het Landbouw Economisch Instituut (LEI) heeft een omvangrijke studie gedaan naar de gevolgen van het nieuwe mestbeleid op landelijk niveau. Het LEI berekent dat het nieuwe gebruiksnormenstelsel zal leiden tot een

toename van mestafzet en daarmee tot hogere nationale mestoverschotten. Voor 2006 wordt nog geen mestoverschot verwacht maar voor 2009 wel. Volgens berekeningen van het LEI betekent dit voor veel veebedrijven gedwongen mestafzet een inkomensdaling.

3.4. Gewasbescherming

Hoofdpijnen beleid

Kenmerkend voor de Nederlandse land- en tuinbouw zijn de intensieve teeltsystemen met een relatief hoog gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. In het plangebied betreft het vooral de fruitteelt. Het beleid van de overheid is gericht op het terugdringen van belasting van bodem, water en lucht.

Bij de uitvoering van het toelatings- en milieubeleid sluit Nederland zoveel mogelijk aan bij de Europese regels. Daarnaast wordt een gezamenlijke inzet van betrokken partijen gevraagd op de volgende thema's:

- het toepassen van geïntegreerde gewasbescherming;
- het stimuleren van duurzaamheid ten aanzien van productieketens en consumptie;
- het creëren van condities voor een duurzaam en effectief middelenpakket.

In 1991 werd het Meerjarenplan Gewasbescherming van kracht. Dit plan bevatte een taakstelling tot en met 2000. De uitvoering van het Meerjarenplan en van de daaropvolgende beleidsnota 'Zicht op gezonde teelt' maakten duidelijk dat de eerste milieuwinst relatief eenvoudig te boeken was, maar dat het behalen van aanvullende milieuwinst, zonder de concurrentiepositie van bedrijven in het geding te brengen, steeds lastiger werd. In 2003 ondertekenden overheid en bedrijfsleven het Convenant Duurzame Gewasbescherming, ofwel het Afsprakenkader Gewasbeschermingbeleid. Uitgangspunt was dat de verantwoordelijkheid voor het terugdringen van de milieubelasting bij de deelnemende partijen kwam te liggen. In het convenant was afgesproken een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) op te stellen. Dit heeft geleid tot het per 1 januari 2005 van kracht worden van het *Besluit beginselen geïntegreerde gewasbescherming*.

Besluit beginselen geïntegreerde gewasbescherming.

In het *Besluit beginselen geïntegreerde gewasbescherming* zijn de volgende verplichtingen opgenomen;

- het opstellen van een gewasbeschermingsplan;
- het bijhouden van een gewasbeschermingslogboek.

In het gewasbeschermingsplan geeft de teler aan welke strategie voor gewasbescherming zal worden gevolgd tijdens de gehele teeltcyclus, inclusief de eventuele behandeling van uitgangsmateriaal of geoogste producten. In een bijlage bij het Besluit is een aantal beginselen van geïntegreerde gewasbescherming vastgelegd.

In het gewasbeschermingslogboek moet de teler registreren welke afwijkingen ten opzichte van het gewasbeschermingsplan hebben plaatsgevonden. Eventuele afwijkingen moeten binnen 72 uur in het logboek vermeld en gemotiveerd worden.

3.5. Stankhinder- en milieuvergunningen

Wet geurhinder en veehouderij

Bij vergunningverlening voor veehouderijen vormt de beoordeling van geur een belangrijk onderdeel. Met ingang van 1 januari 2007 geldt voor geheel Nederland de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) als toetsingskader voor de milieuvergunning, als het gaat om geurhinder vanwege dierverblijven van veehouderijen. De Wgv vervangt (buiten de reconstructiegebieden) de stankrichtlijnen die eerder van toepassing waren zoals de Brochure Veehouderij en Hinderwet 1985 en de Richtlijn Veehouderij en Stankhinder.

De Wet geurhinder geeft normen voor de geurbelasting die een veehouderij mag veroorzaken op een geurgevoelig object, zoals een woning. Dit geldt alleen voor dieren waarvoor geur-emissiefactoren zijn opgenomen in de Regeling geurhinder en veehouderij. Voor dieren zonder geur-emissiefactor gelden minimaal aan te houden afstanden, zoals voor melkkoeien, zoogkoeien en vrouwelijk jongvee. De Regeling geurhinder en veehouderij is gepubliceerd op 18 december 2006.

Bij een gemeentelijke verordening kunnen gemeenten afwijken van de wettelijke normen.

AMvB

Voor een groot aantal inrichtingen is een AMvB (Algemene Maatregel van Bestuur) van toepassing die de vergunningplicht voor de hele inrichting of een deel ervan opheft. Een AMvB die de vergunningplicht opheft, geeft in principe alle regels waaraan de inrichting moet voldoen. Een AMvB die de vergunningplicht deels opheft, stelt voorschriften voor specifieke activiteiten.

Op 6 december 2006 is het Besluit Landbouw Milieubeheer in werking getreden. Dit besluit bevat algemene regels voor o.a. melkveehouderijen, akkerbouwbedrijven en loonbedrijven. Het Besluit melkveehouderijen Milieubeheer en het Besluit Akkerbouwbedrijven Milieubeheer zijn vervallen door de inwerkingtreding van het nieuwe besluit.

3.6. Autonome ontwikkeling Veehouderij

De veehouderijsector staat voor een ingrijpend veranderingsproces. De belangrijkste drijvende krachten achter deze verandering zijn markt- en prijsontwikkelingen (herziening Europees beleid), aangescherpte regelgeving (kaderrichtlijn water, nieuw mestbeleid) en een veranderde visie op en wensen ten aanzien van de functies van het landelijk gebied.

De inkomens in de melkveehouderij staan sterk onder druk. De afbouw van de bescherming van de EU met prijsondersteuning en invoerheffingen en de uiteindelijke afschaffing van de melkquotering zullen grote gevolgen hebben voor de melkveehouderij. De melkprijs zal naar verwachting verder dalen en komt daardoor meer in lijn met de wereldmarkt.

De bedrijfsontwikkeling in de landbouw wordt de laatste jaren gekenmerkt door een toenemende diversiteit:

- Een deel van de bedrijven richt zich sterk op verdergaande groei in de primaire voedselproductie. Deze bedrijven zullen de komende jaren meedoen in het proces van schaalvergroting dat volop aan de gang is in de Nederlandse landbouw.
- Andere bedrijven richten zich naast primaire voedselproductie ook op andere vormen van dienstverlening en verbreding, zoals natuur- en landschapsbeheer, recreatie en toerisme en zorgverlening.

Het proces van schaalvergroting in de melkveehouderij gaat de komende jaren naar verwachting onverminderd hard door, waarbij de melkproductie steeds meer geconcentreerd plaats zal vinden op grootschalige, gespecialiseerde melkveebedrijven. Daarbij zullen bedrijven met een suboptimale kostenstructuur hun bedrijf versneld beëindigen terwijl melkveehouders met een relatief lage kostprijs mogelijkheden hebben om te groeien.

Een deel van de veehouderijbedrijven zal niet willen of kunnen inzetten op schaalvergroting en zal om te overleven sterker inzetten op:

- Het leveren van producten met toegevoegde waarde zoals biologische producten of streekproducten;
- Groene diensten en verbreding. Steeds meer agrariërs verlenen diensten op het terrein van natuur- en landschapsbeheer, recreatie en toerisme, educatie en zorgverlening.

3.7. Autonome ontwikkeling Fruitteelt

De omzet in de fruitteelt is de laatste jaren licht gestegen, maar was het afgelopen decennium stabiel. Wel fluctueert de productie en daardoor de prijsvorming. De verwachting is dat de omzet de komende jaren redelijk stabiel zal blijven. Wat rendement betreft nemen de fruitbedrijven een middenpositie in tussen de glasgroentebedrijven en de vollegrondsgroentebedrijven. Het zijn vooral de peren die het rendement nog enigszins op peil houden. Verder heeft een verschuiving naar de productie van klein fruit en een differentiatie van producten plaatsgevonden. Landelijk gezien is de totale oppervlakte fruitteelt iets afgenomen, de productie is echter niet afgenomen.

De fruitsector in Nederland heeft de afgelopen jaren een proces van schaalvergroting en integratie doorgeemaakt. Handelsbedrijven fuseerden en zijn voor een deel geïntegreerd met de handel in groenten. Enkele fruitveilingen zijn gefuseerd tot de Fruitmasters Groep, die door overname van importbedrijven nu een compleet fruitpakket kan leveren aan zijn afnemers.

De handel in fruit is in het afgelopen decennium sterk gegroeid. Daarbij is de fruitinvoer meer mondiaal georiënteerd dan de uitvoer. Daarnaast betekent de uitbreiding van de EU nieuwe concurrentie voor de Nederlandse telers. Voor de ontwikkeling van de marktvraag geldt dat het door de overgang naar een vraaggestuurde economie steeds belangrijker is geworden om marktgericht te ondernemen.

3.8. Waterbeleid

Water

Het grondgebied van Bunnik valt binnen twee stroomgebieden, te weten het systeem van de Utrechtse Heuvelrug en het systeem van het Amsterdam-Rijnkanaal. De inziging in het gebied van de Utrechtse Heuvelrug wordt sterk beperkt door grondwateronttrekking en ingrepen in het watersysteem. Het water dat in het stroomgebied van de Utrechtse Heuvelrug binnenkomt, onder andere door neerslag, wordt voor een deel onttrokken door de frisdrankfabrikant Vrumona en het waterleidingbedrijf Vitens. De aanwezigheid van stuwen in de Rijn en de Lek en de ligging van het Amsterdam-Rijnkanaal zorgen voor verminderde kwel op de westflank van de Utrechtse Heuvelrug. Het watersysteem van het Amsterdam-Rijnkanaal wordt gevoed door infiltratie van regenwater, ingelaten oppervlaktewater en kwel. De waterkwaliteit van zowel het oppervlaktewater als de waterbodems is niet optimaal. Het oppervlaktewater wordt negatief beïnvloed door de landbouw en door overstorten en lozingen van afvalwater. Op verschillende plaatsen worden de waarden voor het maximaal toelaatbaar risico (mtr-waarden) overschreden. Om de waterkwaliteit te verbeteren, wordt water ingelaten vanuit de Langbroekerwetering (bron: Voorontwerp structuurvisie Bunnik, 2007).

Watergebiedsplan tussen Kromme Rijn en Amsterdam-Rijnkanaal

Het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) heeft het initiatief genomen voor het opstellen van een watergebiedsplan tussen Kromme Rijn en Amsterdam-Rijnkanaal, Groenraven Oost-Maartensdijk en Langbroekerwetering. Aanleiding daarvoor vormen de geconstateerde knelpunten op het gebied van waterhuishouding en waterkwaliteit. Thema's als het beheersen van de waterkwantiteit (peilbeheer), het verbeteren van de waterkwaliteit, watertekort en wateroverlast zullen in het watergebiedsplan aan de orde komen. Het waterschap zal nadrukkelijk rekening houden met de gebruiksfuncties in het gebied, zoals landbouw, natuur en bebouwing. Het watergebiedsplan resulteert in herziene peilbesluiten en inrichtingsplannen. Naar verwachtingen zullen er geen grote wijzigingen in het watersysteem plaatsvinden.

Waterplan Bunnik

De gemeente Bunnik, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en Vitens werken aan het opstellen van een gemeentelijk waterplan voor Bunnik. Het waterplan Bunnik is een breed gedragen integrale watervisie voor het grondgebied van de gemeente Bunnik.

Het doel van het waterplan is te bepalen wat er met water in Bunnik kan en moet gebeuren en hoe dat gerealiseerd moet worden. De speerpunten van het waterplan zijn:

- De Kromme Rijn: blauwe ader door het gebied, met daarlangs mogelijkheden voor natuur en recreatie;
- Knelpunten die voor wateroverlast zorgen, vooral daar waar water onder de A12 en/of het spoor door moet;
- Efficiënter functioneren van de afvalwaterketen (riolering en rioolwaterzuivering);
- Water in de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen: gebruiken van kansen en mogelijkheden;
- Bescherming van grondwater en drinkwaterwinning.

Waterplan Houten

De gemeente Houten en het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden hebben een gemeentelijk waterplan voor Houten opgesteld. Het waterplan Houten 2006-2009 is een breed gedragen integrale watervisie voor het grondgebied van de gemeente Houten. Het concept Waterplan Houten, onderdeel Visie, is in 2005 vastgesteld door het Dagelijks Bestuur van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en de gemeenteraad van Houten. Het uitvoeringsprogramma is begin 2007 vastgesteld door beide besturen.

De wensen voor de gemeente Houten zijn: het oplossen van waterproblemen en het benutten van waterkansen. Tevens moet het waterplan leiden tot een impuls voor de beleving en het beheer van het water in en om Houten. Het behouden en waar mogelijk verbeteren van de ecologische en recreatieve functie van het water is daarbij

belangrijk. Ambities zijn het bevorderen van recreatiemogelijkheden van en langs het water, aanleg van natuurvriendelijke oevers en ecologische verbindingzones, en het versterken van de Hollandsche Waterlinie.

3.9. Ruimtelijke Orderingsbeleid

Structuurvisie Bunnik

De Gemeente Bunnik werkt op dit moment aan een nieuwe structuurvisie voor het gehele grondgebied van de gemeente. In april 2007 is het voorontwerp structuurplan gepresenteerd. Uitgangspunten voor het Structuurplan ten aanzien van het buitengebied zijn:

- De Kromme Rijn en de zones ten noordoosten daarvan hebben een bijzondere ecologische betekenis. De gemeente bevordert de uitvoering van plannen die verband houden met de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de Ecologische Verbindingzones (EVZ).
- De bijzondere dwarsdoorsneden, in de lengterichting van de gemeente en haaks daarop, dienen bij nieuwe invullingen in ogenschouw te worden genomen. Daarmee wordt de herkenbaarheid van de verschillen en van de overeenkomsten bij ruimtelijke ingrepen vergroot.
- In het gebied ten zuiden van de Houtenseweg-Burgweg en ten westen van de Kromme Rijn biedt primair de landbouw perspectief, waarbij de mogelijkheden uit het, in voorbereiding zijnde, bestemmingsplan onverkort worden gehandhaafd.
- Het deel ten noorden van de A12 en ten oosten van de Kromme Rijn (Historische landgoederenzone/Kromme Rijngebied) is kansrijk op vele vlakken van toerisme en recreatie, cultuurhistorie, natuur en landschap en landbouw. Dat wordt verder versterkt in het Structuurplan.
- Een integrale, actieve benadering is op zijn plaats voor het noordelijke buitengebied, tussen de Houtenseweg-Burgweg en de A12 met inbreng vanuit toerisme en recreatie, cultuurhistorie, natuur en landschap en landbouw. Om dit te kunnen realiseren is in dit gebied op beperkte schaal kleinschalige woningbouw mogelijk op initiatief van de huidige (agrarische) grondeigenaren of op basis van vrijwilligheid. De gemeente zal initiatieven, die passen in de visie op het gebied, faciliteren en waar mogelijk bevorderen. De gemeente zal zoeken naar financieringsbronnen.
- In het buitengebied faciliteert de gemeente particuliere initiatieven, die erop gericht zijn kleinschalige bedrijvigheid te realiseren in bestaande, niet agrarische bedrijfsgebouwen.

Buiten de besluitvorming van het Structuurplan blijven onderwerpen zoals:

- Een actieplan voor de inrichting van het noordelijke buitengebied tussen Houtenseweg-Burgweg en de A12;
- De mogelijkheden voor functieveranderingen binnen de agrarische sector (zie bestemmingsplan Buitengebied).

Woningbouw ontwikkeling Odijk

Voor het gebied ten westen van Odijk bestaan woningbouwplannen. De structuurvisie van de gemeente Bunnik zegt hierover:

Het coalitieakkoord gaat uit van een woningbouwprogramma van in totaal 1.600 woningen tot 2015: 300 woningen in de kern Bunnik, 1.000 woningen in Odijk en 300 woningen in Werkhoven. De uitbreidingen in Odijk en Werkhoven zullen in beide gevallen uit een westelijke uitbreiding van de kern bestaan (waarop het voorkeursrecht is gevestigd).

De uitbreiding van Odijk gaat binnen de structuurplanperiode, tot 2015, uit van 1.000 woningen. Beoogd wordt een westelijke uitbreiding van Odijk, met een goede aansluiting op de bestaande kern. Om die reden is ook gekozen voor een omlegging van de N229, al vraagt dat om extra aandacht voor de relatie van het woongebied met het buitengebied. Bovendien is een wat ruimere marge interessant, omdat het de druk van de grondverwerving afhaalt; als het niet lukt om bepaalde percelen te verwerven, worden deze in de huidige vorm gehandhaafd en ingepast. De gedachte daarbij is dat het niet bezwaarlijk is als een perceel in Odijk-west niet wordt 'benut' voor woningbouw, maar als boomgaard, moestuin of ponyweide in het gebied wordt gehandhaafd. Bovendien biedt deze benadering de ruimte om het bestaande buurtschap aan de Burgweg te behouden en te versterken met nieuwbouw in een royale groene setting. Dit versterkt het landelijk-dorpse karakter.

Ruimtelijke visie Houten 2015

De gemeenteraad van Houten heeft in april 2005 ingestemd met de Ruimtelijke Visie – “Leven de Ruimte”-Houten 2015. In deze visie is de ruimtelijke koers van Houten voor de komende tijd vastgelegd. Voor het buitengebied wordt ingezet op de volgende punten:

- Waar nodig inzetten van planologisch instrumentarium en gemeentelijke regie ten behoeve van een leefbaar platteland;
- Landschappelijk inpassen van de schaalvergroting in de landbouw;
- Extra aandacht voor (nieuwe) invullingen van vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing en het toepassen van provinciale regelingen;
- Het komend decennium (samen met andere partijen) realiseren van de onderdelen van de Ecologische Hoofdstructuur die gelegen zijn in Houten;
- Behouden van de Nieuwe Hollandse Waterlinie waarbij Houten zich in eerste instantie richt op het ensemble van Fort Honswijk;
- Water wordt als integraal onderdeel opgenomen in de plannen voor het landelijk gebied;
- De mogelijkheden voor kleinschalige verblijfsrecreatie worden onderzocht;
- De gemeente maakt zich sterk voor recreatieve routestructuren voor wandelen, paardrijden, fietsen, kanoën en skaten.

- De provincie heeft een aantal maatregelen genomen om de landbouw te ondersteunen, zoals de subsidie op de landbouw en de subsidie op de landbouw.
- De provincie heeft een aantal maatregelen genomen om de landbouw te ondersteunen, zoals de subsidie op de landbouw en de subsidie op de landbouw.
- De provincie heeft een aantal maatregelen genomen om de landbouw te ondersteunen, zoals de subsidie op de landbouw en de subsidie op de landbouw.
- De provincie heeft een aantal maatregelen genomen om de landbouw te ondersteunen, zoals de subsidie op de landbouw en de subsidie op de landbouw.
- De provincie heeft een aantal maatregelen genomen om de landbouw te ondersteunen, zoals de subsidie op de landbouw en de subsidie op de landbouw.
- De provincie heeft een aantal maatregelen genomen om de landbouw te ondersteunen, zoals de subsidie op de landbouw en de subsidie op de landbouw.
- De provincie heeft een aantal maatregelen genomen om de landbouw te ondersteunen, zoals de subsidie op de landbouw en de subsidie op de landbouw.
- De provincie heeft een aantal maatregelen genomen om de landbouw te ondersteunen, zoals de subsidie op de landbouw en de subsidie op de landbouw.
- De provincie heeft een aantal maatregelen genomen om de landbouw te ondersteunen, zoals de subsidie op de landbouw en de subsidie op de landbouw.
- De provincie heeft een aantal maatregelen genomen om de landbouw te ondersteunen, zoals de subsidie op de landbouw en de subsidie op de landbouw.

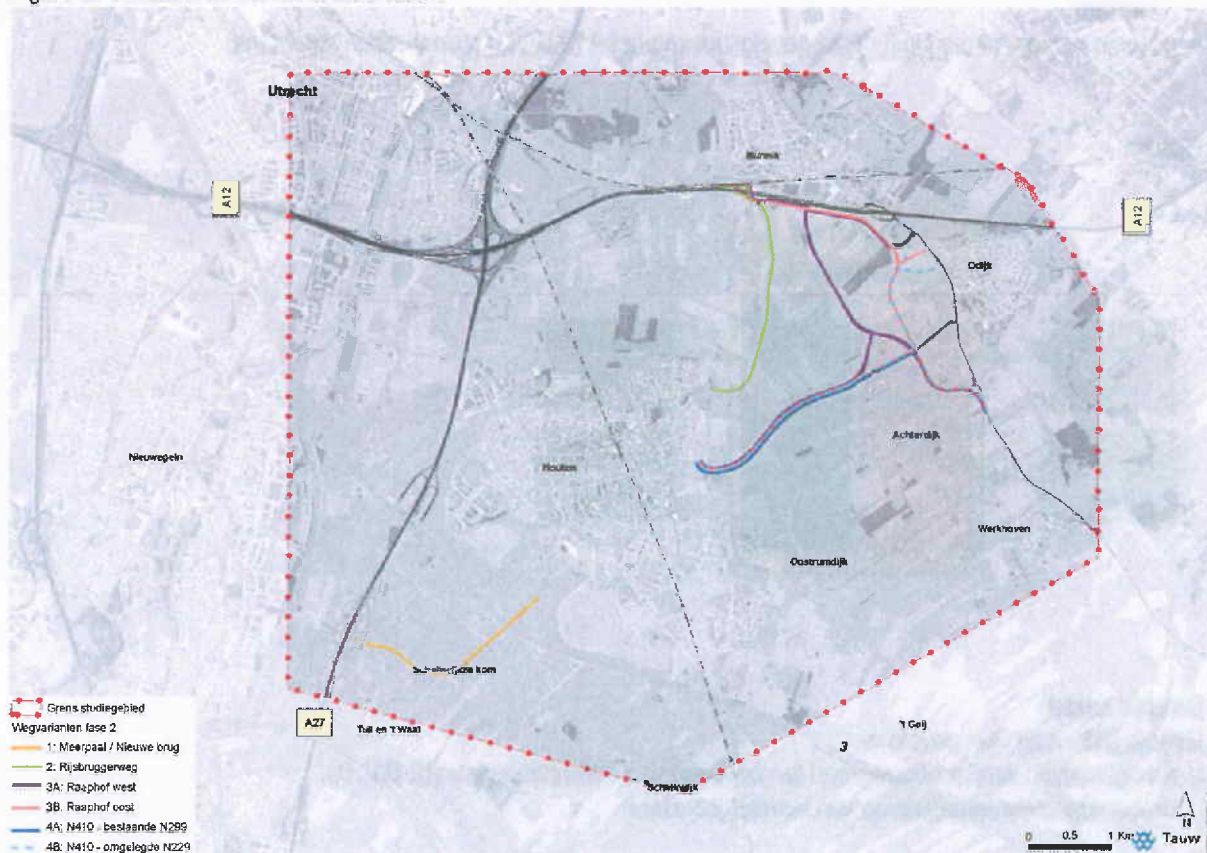

4. Planeffecten

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de effecten van de varianten, die in fase 2 van het MER A12 SALTO onderzocht worden, op de agrarische sector zoveel mogelijk gekwantificeerd. In figuur 4 zijn de varianten indicatief op kaart weergegeven.

Figuur 4.: Varianten MER A12 SALTO fase 2

Aangezien mede uit de enquête is gebleken dat de Achterdijk voor de agrarische sector een belangrijke ontsluitingsweg is, is bij bovenstaande kaart van belang aan te geven hoe de aansluiting van de varianten die de Achterdijk kruisen op de Achterdijk is. De kruisingen zullen uitsluitend toegankelijk zijn voor 80 km/ uur verkeer dus niet voor lokaal/ agrarisch verkeer. Het lokaal/ agrarisch verkeer kan de nieuwe weg dus blijven kruisen.

De effecten van de varianten Raaphof oost, N410 / bestaande N229 en N410 / omgelegde N229 hangen samen met de woningbouwplannen bij Odijk (zie 3.9, woningbouwontwikkeling Odijk). In deze LER worden de effecten van A12 SALTO beoordeeld, maar als de woningbouwplannen doorgaan zullen de effecten van genoemde varianten negatiever uitvallen. Ook de compenserende en mitigerende maatregelen zullen dan anders zijn. De samenhang wordt in de beschrijving benoemd, maar niet meegenomen in de beoordeling van de varianten.

Bij de beschrijving van de effecten van de varianten is niet alleen gekeken naar effecten op de primaire producenten maar ook naar eventuele effecten op bedrijven in de agrarische toelevering, afzet en dienstverlening (agribusinesscomplex) en naar de effecten voor bedrijven met een nevenactiviteit.

Allereerst wordt in de volgende paragraaf beschreven welke uitgangspunten zijn gehanteerd voor een economisch model waarmee de effecten van de varianten inzichtelijk zijn gemaakt.

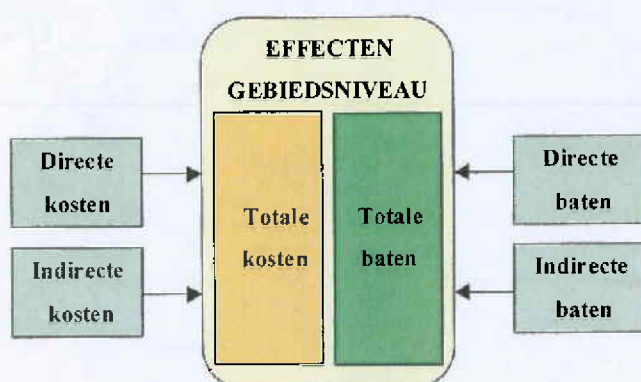
In dit economisch model is een doorrekening gemaakt van kosten en baten. Het berekende niveau van kosten en baten zal pas optreden na volledige realisering van de maatregelen. De baten en kosten worden doorberekend over lange termijn (25 - 30 jaar).

4.2. Beschrijving van de aanpak

Figuur 5 geeft globaal aan welke aanpak is gehanteerd om tot een kwantificering van de effecten te komen. Uitgangspunt daarbij is dat de verschillende financiële componenten zijn omgerekend naar jaarlijkse kosten of baten. In de figuur is onderscheid gemaakt naar:

- Kosten en baten voor de agrarische sector die direct aan het project A12 SALTO toegerekend kunnen worden;
- Kosten en baten die indirect het gevolg zijn van het A12 SALTO (doorwerkingseffecten).

Figuur 5.

Directe kosten

Directe kosten zijn het gevolg van:

- de onttrekking van landbouwgrond ten behoeve van verbreding van A12 SALTO;
- de noodzakelijke verplaatsing van bedrijfsgebouwen.

Ad a.

Elke hectare landbouwgrond vertegenwoordigt een economische waarde (verdiencapaciteit). Door onttrekking van landbouwgrond verdwijnt een stuk verdiencapaciteit. Hoewel agrarische bedrijven via kavelruil of bedrijfsverplaatsing deze grond mogelijk kunnen compenseren, is de agrarische productiewaarde als zodanig verloren voor de economie en daarom gekwantificeerd. Het is de vraag hoe de economische waarde van de betreffende grond kwantitatief in beeld gebracht kan worden. Daarbij is uitgegaan van een benadering op basis van het door het LEI gehanteerde begrip nge (Nederlandse grootte eenheid). De nge is een economische maatstaf waarmee de economische omvang van agrarische bedrijven wordt weergegeven. In het verleden werd vaak de norm sbe (standaardbedrijfseenheid) gehanteerd. De nge wordt echter voorgeschreven door de EU. De nge is een economische indicator en staat voor ongeveer € 1.400,- aan saldo.

Ad b.

Verplaatsing van bedrijfsgebouwen is aan de orde indien het toekomstige tracé dwars door de bouwka-vel loopt, óf de bedrijfsgebouwen isoleert van de huiskavel.

Voor verplaatsing van agrarische bedrijven dient, afhankelijk van de bedrijfstak, uit te worden gegaan van investeringskosten voor nieuwbouw van € 1,- tot € 1,5 miljoen. Investeringskosten zijn daarbij nodig in bedrijfsgebouwen, bedrijfswoning, erfverharding en nutsvoorzieningen.

De berekende jaarlijkse kostenpost voor rente bedraagt gemiddeld 4,5 % van het totale investeringsbedrag (gemiddelde rente begin 2007).

Indirecte kosten

In veel gevallen doorsnijden de tracévarianten van A12 SALTO bestaande agrarische kavels. Indirecte kosten voor de agrarische bedrijven worden veroorzaakt doordat de verkavelingssituatie (aantal kavels, grootte kavels) en de ontsluiting van de kavels (afstand tot veldkavels) verslechtert als gevolg van deze doorsnijding². Dit heeft negatieve gevolgen voor de bedrijfsexploitatie. In Kwantitatieve Informatie Veehouderij (KWIN) 2006-2007 zijn normen opgenomen die te maken hebben met verbetering van de verkaveling- en ontsluitingssituatie. Andersom kunnen deze normen ook gebruikt worden als sprake is van verslechtering van verkaveling en ontsluiting: kleinere percelen, langere rijafstanden en kleinere huiskavels.

Directe baten

Directe baten als gevolg van A12 SALTO zijn niet aan de orde. Er zal immers geen sprake zijn van directe toename van de primaire agrarische productie.

Indirecte baten

Indirecte baten kunnen wel aan de orde zijn. Deze hebben vooral betrekking op bedrijven in de agribusiness. De opwaardering van de wegen kan leiden tot een betere bereikbaarheid van de bedrijven in de toelevering, verwerking, afzet en dienstverlening en korte transporttijden tussen deze bedrijven en de primaire productiebedrijven. Overigens is het lastig om deze effecten te kwantificeren.

4.3. Berekening directe kosten

4.3.1. Onttrekking agrarische grond

Bij de realisatie van de varianten wordt een aantal hectares grond aan het agrarische gebruik onttrokken. De oppervlaktes zijn gebaseerd op de oppervlakte die nodig is voor de realisatie van de nieuwe weg. De oppervlakten zijn afgerond op hele hectares.

Tabel 4.1.: Oppervlakte te onttrekken agrarische grond (in hectares)

Tracé	Oppervlakte totaal
Meerpaal/ Nieuwe Brug	13
Raaphof west	40
Raaphof oost	38
Rijsbruggerweg	10
N410 / omgelegde N229	27
N410 / bestaande N229	16

Op basis van de in de vorige paragraaf aangegeven methodiek zijn de financiële effecten hiervan als volgt berekend voor de verschillende tracévarianten:

Tabel 4.2.: Economische effecten door onttrekking landbouwgrond

Tracé	Aantal nge	Kosten jaarlijks	Kosten totaal*
Meerpaal/ Nieuwe Brug	11,7	16.380	524.656
Raaphof west	52,4	73.360	2.349.743
Raaphof oost	46,6	65.240	2.089.657
Rijsbruggerweg	9	12.600	403.582
N410 / omgelegde N229	40,3	56.420	1.807.150
N410 / bestaande N229	14,4	20.160	645.730

* gekapitaliseerde jaarkosten op basis van 2,0 % inflatie en een termijn van 25 jaar

² Er is sprake van doorsnijding van een perceel of kavel als deze zodanig wordt doorsneden dat deze agrarisch niet meer rendabel is. Over afsnijding wordt gesproken als een strook grond van een perceel of kavel wordt afgehaald waardoor deze wel kleiner maar niet agrarisch onbruikbaar wordt.

Het gaat hier om de economische schade van de onttrekking van landbouwgrond. De aankoopkosten zijn hier niet in meegenomen.

De beperkte onttrekking van landbouwgrond zal naar verwachting nauwelijks effect hebben op de bedrijven in de het agribusinesscomplex (toelevering, verwerking, afzet en dienstverlening). Binnen de agribusiness heeft de afgelopen decennia een sterke schaalvergroting plaatsgevonden. Bedrijven zijn veelal bovenregionaal of landelijk georganiseerd. In deze kostenberekening is geen rekening gehouden met extra kosten voor de agribusiness die specifiek aan het gebied zijn toe te rekenen.

4.3.2. Verplaatsing van bedrijven

Op basis van de inventarisatie is ingeschat hoeveel bedrijven verplaatst moeten worden. Dit aantal varieert overigens per variant. Het gaat hier om noodzakelijke bedrijfsverplaatsingen. Bedrijfsverplaatsingen zijn noodzakelijk als het nieuwe tracé van de weg de bedrijfsgebouwen doorkruist en/of als de bedrijfsgebouwen op een zodanige afstand van de weg komen te liggen dat een duurzame bedrijfsvoering niet meer mogelijk is. Daarnaast zijn bij de bedrijfsverplaatsingen ook de bedrijven meegenomen waarbij de huiskavel op een zodanige wijze wordt doorsneden dat de bedrijfsvoering zodanig belemmerd wordt dat een verplaatsing noodzakelijk is.

Naast de directe bedrijfsverplaatsingen is in de enquête de ondernemers gevraagd of zij een bedrijfsverplaatsing wensen. Een bedrijfsverplaatsing kan voor een bedrijf gewenst zijn als de in gebruik zijnde gronden op een zodanige wijze worden doorsneden dat de bedrijfsvoering wordt beperkt of gehinderd op een zodanige manier dat dit het functioneren van het bedrijf dusdanig negatief beïnvloedt dat bedrijfsverplaatsing gewenst is. Hierop wordt in de beschrijving per deelgebied ingegaan.

In de volgende tabel is aangegeven wat de bedrijfsverplaatsingen aan economische kosten voor de agrarische sector met zich meebrengen.

Tabel 4.3.: Economische kosten bedrijfsverplaatsingen

Tracé	Aantal verplaatsingen	Investering totaal	Rentekosten jaarlijks	Rentekosten totaal*
Meerpaal	-	-	-	-
Raaphof west	3	3.750.000	168.750	5.405.113
Raaphof oost	2	2.500.000	112.500	3.603.409
Rijsbruggerweg	-	-	-	-
N410 / omgelegde N229	2	2.500.000	112.500	3.603.409
N410 / bestaande N229	1	1.250.000	56.250	1.801.704

* gekapitaliseerde jaarkosten op basis van 2,0 % inflatie en een termijn van 25 jaar

4.4. Berekening indirecte kosten

Perceelsverkleining

Zoals in paragraaf 4.2. is aangegeven hebben indirecte kosten te maken met een verslechtering van de verkavelings situatie en ontsluiting van de betrokken agrarische bedrijven.

Per tracé is gekeken hoeveel percelen in het gehele traject worden doorsneden, waardoor percelen worden verkleind. Mede op basis van landelijke normen is gerekend met een kostenpost van gemiddeld € 100,- per hectare bij een perceelsverkleining van 0,5 hectare.

Toename rijafstanden

Uitgangspunt is dat door doorsnijding van kavels door de nieuwe wegtracés diverse kavels zullen worden afgesneden waardoor de rijafstanden zullen toenemen. Er wordt uitgegaan van een kostenpost van 70,- per hectare per extra kilometer.

Er van uitgaande dat dit van toepassing is op 250 hectare (50 kavels x 10 hectare) x 500 meter betekent dit een jaarlijkse kostenpost van € 17.500,-

Afname oppervlakte huiskavel

Met name bij melkveebedrijven is de oppervlakte huiskavel van groot belang i.v.m. het kunnen 'rondzetten' van de beweiding. Als norm geldt dat verkleining van de huiskavel van 21 naar 15 hectare een extra kostenpost oplevert van 60,- per hectare.

Uitgaande van 5 melkveebedrijven waar verkleining van de huiskavel aan de orde is betekent dit een jaarlijkse kostenpost van $5 \times 15 \times 60 = € 4.500,-$

De volgende tabel geeft een samenvattend overzicht van de indirecte kosten door verslechtering van de verkavelings situatie en ontsluiting van de kavels.

Tabel 4.4.: Kosten door verslechtering verkaveling en ontsluiting

Variant	Kosten jaarlijks	Kosten totaal*
Meerpaal	2.900	92.888
Raaphof west	9.950	318.701
Raaphof oost	7.400	237.024
Rijsbruggerweg	4.200	134.527
N410 / omgelegde N229	6.700	214.603
N410 / bestaande N229	1.700	54.451

* gekapitaliseerde jaarkosten op basis van 2,0 % inflatie en een termijn van 25 jaar

4.5. Samenvattend overzicht van de kosten voor de agrarische sector

De volgende tabel geeft een overzicht van de totale berekende kosten per variant.

Tabel 4.5.: Kosten varianten A12 SALTO voor agrarische sector

Variant	Kosten jaarlijks	Kosten totaal*
Meerpaal	19.280	617.544
Raaphof west	252.060	8.073.557
Raaphof oost	185.140	5.930.090
Rijsbruggerweg	16.800	538.109
N410 / omgelegde N229	175.620	5.625.161
N410 / bestaande N229	78.110	2.501.887

* gekapitaliseerde jaarkosten op basis van 2,0 % inflatie en een termijn van 25 jaar

Uit dit overzicht blijkt dat de varianten Raaphof west, Raaphof oost en N410 / omgelegde N229 de meeste kosten opleveren voor de agrarische sector. Deze varianten staan haaks op de bestaande verkaveling en doorsnijden daarom meer bedrijven en ook meer huiskavels, waardoor ook meer bedrijfsverplaatsingen noodzakelijk zullen zijn.

4.6. Kosten voor agribusiness

De agribusiness heeft de afgelopen jaren een schaalvergroting doorgemaakt. De agribusiness bedrijven werken inmiddels regionaal en in sommige gevallen bovenregionaal. De verschillende varianten zullen naar verwachting slechts zeer beperkt invloed hebben op de kosten voor de agribusiness, zeker gezien het feit dat bij alle relevante varianten rekening is gehouden met een kruising met de Achterdijk.

4.7. Baten als gevolg van A12 SALTO

De realisatie van één van de varianten van A12 SALTO zal de bereikbaarheid van de regio verbeteren. De doorstroming van het verkeer zal beter worden waardoor de bereikbaarheid van het gebied verbetert. Voor de agrarische sector zal deze bereikbaarheid naar verwachting geen directe baten opleveren. Immers er zal geen sprake zijn van directe toename van de primaire agrarische productie. Vanwege de schaalgrootte van de agribusiness zullen de distributiekosten van producten niet significant veranderen. De kosten zullen dus niet afnemen.

4.8. Effecten per variant

Variant Meerpaal / Nieuwe brug

Het tracé Meerpaal/ Nieuwe brug snijdt bij twee bedrijven door de huiskavel. Verder wordt van een bedrijf nog een veldkavel doorsneden. De aanleg van dit tracé zorgt ervoor dat het gebied tussen het nieuwe tracé, de A27 en het Amsterdam-Rijnkanaal ingesloten wordt door infrastructuur. De bereikbaarheid van de gronden en het bedrijf dat gelegen is in dit gebied zal dan ook verslechteren. Daarnaast worden de percelen ten zuiden van de Schalkwijksche Wetering doormidden gesneden door het tracé. Hiermee wordt de bewerkbaarheid van deze gronden verslechterd. De gronden tussen het nieuwe tracé en de Schalkwijksche Wetering zijn ook niet meer direct te bereiken.

Variant Raaphof oost

Het tracé Raaphof oost doorsnijdt van 5 bedrijven de huiskavel en verder worden enkele veldkavels doorsneden. Ten zuiden van de Burgweg is de grond deels in handen van de gemeente en deels van Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL). Indien de weg over deze gronden wordt gerealiseerd betekent dit dat deze grond niet meer beschikbaar komt voor de agrarische sector. Dit heeft indirect invloed op de toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden van de bedrijven.

De effecten van deze variant moeten gezien worden in combinatie met mogelijke andere ruimtelijke ontwikkelingen.

Variant Raaphof west

Het tracé Raaphof west doorsnijdt 8 huiskavels. Daarnaast wordt nog een aantal veldkavels doorsneden. De meeste huiskavels worden op een zodanige wijze doorsneden dat deze gehalveerd worden. Dat heeft een flinke impact op het functioneren van deze bedrijven. Vooral voor de veehouderijbedrijven betekent dit dat de weidegang wordt bemoeilijkt. Voor een efficiënte bedrijfsvoering is het voor veehouderijbedrijven wenselijk om minimaal 70% van de grond aan huis te hebben liggen. Gezien de doorsnijdingen van deze variant zullen bij de realisatie van deze variant een aantal bedrijven niet op de huidige plek kunnen blijven functioneren.

Bij de realisatie van dit tracé ontstaat een knelpunt met betrekking tot de ontsluiting doordat een belangrijke ontsluitingsweg richting de Parallelweg, de Tureluurweg, niet meer beschikbaar is voor agrarisch verkeer. De Tureluurweg en de Parallelweg zijn op dit moment een belangrijke ontsluiting voor onder andere het vrachtverkeer naar de A12. Tevens is een aantal bedrijven ontsloten via de Parallelweg. De bedrijven zullen ontsloten blijven via een nieuwe parallelweg, maar doorgaand verkeer zal een andere route moeten kiezen.

Net zoals bij het tracé Raaphof oost moeten ook de effecten van deze variant moeten gezien worden in combinatie met mogelijke andere ruimtelijke ontwikkelingen.

Variant Rijsbruggerweg

Het tracé Rijsbruggerweg doorsnijdt 3 huiskavels. Daarnaast worden ook verschillende veldkavels doorsneden.

Aan de huidige Rijsbruggerweg zijn aan weerszijde van de weg bedrijven ontsloten. Aangezien bij deze variant de huidige Rijsbruggerweg beschikbaar blijft voor de ontsluiting van de bedrijven heeft deze variant geen invloed op de ontsluiting van de bedrijven aan de Rijsbruggerweg; zowel De Rondweg van Houten als de Achterdijk kunnen bereikt worden.

Zowel de Achterdijk als de Tureluurweg/ Parallelweg zijn belangrijke ontsluitingswegen. Aangezien het viaduct bij Fort Vechten niet geschikt is voor agrarisch (vracht-) verkeer is bij deze variant de Tureluurweg niet meer beschikbaar voor doorgaand agrarisch verkeer en blijft alleen de Achterdijk over als ontsluitingsroute. Doordat rekening gehouden is met een kruising met de Achterdijk, zal de ontsluiting van de bedrijven maar in beperkte mate verslechteren, aangezien verkeer van en naar De Rondweg van Houten gebruik kan blijven maken van de bestaande Rijsbruggerweg.

Variant N410 / omgelegde N229

Tracé N410 / omgelegde N229 doorsnijdt 4 bedrijven in de huiskavel. Tevens wordt net zoals bij de andere varianten een aantal veldkavels doorsneden. Voor twee bedrijven geldt dat bij de realisatie van dit tracé, bedrijfsverplaatsing noodzakelijk is. Een deel van het tracé loopt over grond die in handen is van BBL. De grond van BBL is ruilgrond en zal in principe ook in de toekomst agrarisch gebruikt worden. Als de weg over deze grond wordt aangelegd komt deze grond dus niet meer beschikbaar voor de agrarische sector.

Bij de keuze voor dit tracé zal de huidige Tureluurweg niet meer beschikbaar zijn voor agrarisch verkeer. Dit betekent dat vrachtverkeer van en naar de bedrijven en de A12 om zal moeten rijden via de Achterdijk. Verder ontstaat voor de bedrijven die nu ontsloten zijn via de Parallelweg een knelpunt in de ontsluiting van het bedrijf. Deze bedrijven zullen ontsloten worden met een nieuwe parallelweg.

Aangezien rekening is gehouden met een kruising met de Achterdijk en de andere wegen beschikbaar blijven voor agrarisch verkeer, is de verwachting dat de verdere ontsluiting van het gebied niet zal verslechteren.

Variant N410 / bestaande N229

Het eerste deel van deze variant is vergelijkbaar met de variant omgelegde N229, het tweede deel is anders. Variant Tracé N410 / bestaande N229 doorsnijdt 2 bedrijven in de huiskavel. Daarnaast wordt wederom een aantal veldkavels doorsneden. Aangezien deze variant evenwijdig loopt aan de bestaande verkaveling is het aantal percelen dat wordt doorsneden beperkt (het gaat voornamelijk om de percelen waarop de weg wordt aangelegd).

Deze variant zal niet over bestaande wegen worden aangelegd. Verder is er ook in deze variant rekening gehouden met een kruising met de Achterdijk. Daardoor zal deze variant vrijwel geen invloed hebben op de ontsluiting van individuele bedrijven en ook de ontsluiting van het gebied verslechtert niet in grote mate.

4.9. Effecten voor bedrijven met nevenactiviteiten

Zoals in de beschrijving van de agrarische sector in het onderzoeksgebied is gebleken heeft een aantal bedrijven nevenactiviteiten zoals verkoop van producten en agro-toerisme. Voor deze bedrijven is een goede bereikbaarheid van belang. Bij de realisatie van alle varianten zullen de verkeersstromen door het gebied veranderen. Doorgaand verkeer zal in veel mindere mate gebruik maken/ kunnen maken van bestaande wegen. Gevolg hiervan is dat minder mensen met de auto langs de bedrijven met nevenactiviteiten zullen komen, waardoor het aantal klanten zou kunnen verminderen. De bedrijven blijven wel bereikbaar, dus "vaste klanten" kunnen de bedrijven blijven bereiken. Beperking van de hoeveelheid autoverkeer op de bestaande wegen kan juist leiden tot een toename van het fietsverkeer op deze wegen, waardoor het aantal klanten weer zou kunnen toenemen. Het effect van de varianten voor bedrijven met nevenactiviteiten is dus naar verwachting neutraal.

4.10. Conclusie

De gevolgen voor de landbouw zijn beoordeeld op de volgende aspecten:

- economische schade (onttrekking landbouwgrond, bedrijfsverplaatsingen, verkaveling);
- impact op de structuur van het landbouwgebied (bereikbaarheid, versnippering aaneengesloten landbouwgebied);
- effect op de agribusiness;
- effect op de nevenactiviteiten van agrarische bedrijven (huisverkoop, agro-toerisme);
- effect op de bereikbaarheid van grond en bedrijven.

	Meerpaal/ Nieuwe Brug	Raaphof west	Raaphof oost	Rijsbrugger- weg	N410 / omgelegde N229	N410 / bestaande N229
Economische Schade	0 / -	--	--	0 / -	--	-
Impact op landbouwgebied	0 / -	--	-	-	--	0 / -
Agribusiness	0	0	0	0	0	0
Nevenactiviteiten	0	0	0	0	0	0
Bereikbaarheid grond en bedrijven	0	-	-	0 / -	0 / -	0

Uit deze effectbeoordeling en ook rekening houdend met de grote verschillen die er zijn tussen de varianten met betrekking tot economische schade kan vanuit landbouwbouwkundig oogpunt de volgende conclusie worden getrokken:

Meest gunstig: variant 1 (Meerpaal / Nieuwe brug)

- tracé loopt grotendeels evenwijdig aan de verkaveling of aan de Schalkwijksche Wetering
- geen bedrijfsverplaatsingen noodzakelijk
- beperkt areaalverlies
- beperkte invloed op aaneengeslotenheid landbouwgebied
- beperkte invloed op bereikbaarheid en verkeersstromen

Meest nadelig: variant 3a (Raaphof west)

- tracé staat deels haaks op de verkaveling
- meeste bedrijfsverplaatsingen noodzakelijk
- meeste areaal verlies
- veroorzaakt versnippering landbouwgebied
- grote invloed op bereikbaarheid bedrijven en verkeersstromen

5. Compenserende en mitigerende maatregelen

In voorgaande hoofdstukken zijn de effecten van A12 SALTO beschreven. Bij de keuze voor welke variant dan ook valt het aan te bevelen om een aantal maatregelen te nemen om de negatieve effecten voor de individuele en de agrarische bedrijven en de agrarische sector in het algemeen te beperken of te voorkomen (zogenaamde mitigerende maatregelen) en kansen te benutten door alternatieve oplossingen en flankerende maatregelen (compenserende maatregelen) toe te passen. De uitvoering van deze flankerende maatregelen (bijvoorbeeld kavelruil) zal kosten met zich meebrengen, maar daarmee wordt de economische schade van de realisatie van A12 SALTO voor de agrarische sector in het algemeen en individuele bedrijven beperkt.

De volgende maatregelen kunnen genomen worden:

Bedrijfsverplaatsing

Daar waar het nieuwe tracé een bedrijfswoning of bedrijfsgebouwen doorsnijdt is bedrijfsverplaatsing onontkoombaar. In sommige gevallen wordt een bedrijf echter zodanig in de huiskavel doorsneden dat de bedrijfsvoering zodanig wordt aangetast dat het bedrijf op de huidige locatie niet meer duurzaam economisch kan functioneren. Indien dan geen vervangende grond aansluitend aan de huiskavel gevonden kan worden is bedrijfsverplaatsing noodzakelijk. Dit geeft het betrokken bedrijf de mogelijkheid om het bedrijf elders voort te zetten, maar tegelijkertijd komt er rond het tracé dan ruilgrond beschikbaar, waarmee de verslechtering van de verkaveling voor andere bedrijven door middel van kavelruil beperkt kan worden.

Kavelruil

Door de aanleg van het nieuwe tracé verliest een aantal bedrijven grond, maar raken ook bedrijven meer versnipperd. Indien bedrijven grond hebben aan weerszijden van de nieuwe weg, zal een deel van de grond slechter bereikbaar worden. Er zullen meer verkeersbewegingen komen en de ondernemers maken meer kosten (onder andere tijd en brandstof). Om deze versnippering te voorkomen kan door middel van kavelruil getracht worden door uitruil van grond de grond zo dicht mogelijk bij de huiskavels van de bedrijven te krijgen én aan de goede kant van de weg. Zo kan de verslechtering van de verkaveling door de aanleg van de nieuwe weg beperkt worden.

Nieuwe ontsluiting van percelen

Percelen zijn over het algemeen aan één zijde ontsloten op de openbare weg. Daar waar de weg percelen doorsnijdt worden percelen gesplitst en zal één van de nieuwe percelen een nieuwe ontsluiting moeten krijgen. Het is wenselijk om het creëren van nieuwe ontsluitingen te koppelen aan kavelruil, zodat rekening gehouden kan worden met de wensen van een eventuele nieuwe eigenaar/ gebruiker.

Achterdijk bereikbaar houden en kruisingen geschikt maken voor (groot) agrarisch verkeer

Aangezien de Achterdijk een belangrijke agrarische ontsluitingsweg is voor het gebied heeft het geen toelichting dat het belangrijk is dat deze weg bereikbaar moet blijven en dat er een kruising dient te komen met het nieuwe tracé (indien er gekozen wordt voor een van de varianten die de Achterdijk kruist). Deze kruising zal geschikt moeten zijn voor agrarisch verkeer. Van de kruising zal gebruik gemaakt moeten kunnen worden door agrariërs en loonwerkers, met trekkers, aanhangers, landbouwmachines en werktuigen. Dat betekent dat de kruising breed genoeg moet zijn voor deze voertuigen. Daarnaast is het ook belangrijk dat de kruisingen geschikt zijn voor het vrachtverkeer van afnemers en toeleveranciers. Aanbevolen wordt om dit, bij de concrete uitwerking van het tracé dat wordt gekozen, als aandachtspunt mee te nemen.

Parallelstructuur

Bij enkele varianten zal de nieuwe weg deels gebruik maken van een bestaande weg. Indien op de bestaande weg bedrijven en percelen ontsloten zijn en een ontsluiting op de nieuwe weg niet gewenst is, zal een parallelstructuur aangelegd moeten worden. De parallelstructuur is dan puur voor de ontsluiting van agrarische bedrijven, woonhuizen en percelen en dus alleen bedoeld voor lokaal en agrarisch verkeer.

Per tracévariant zijn op basis van dit onderzoek de volgende aanbevelingen geformuleerd:

1. Variant Meerpaal / Nieuwe brug

Het tracé Meerpaal/ Nieuwe brug doorsnijdt zowel huis- als veldkavels niet op een zodanige wijze dat bedrijfsverplaatsing direct noodzakelijk is. Door de realisatie van het tracé te combineren met kavelruil kan gezorgd worden dat de bedrijven vervangende grond krijgen zoveel mogelijk aansluitend aan de grond die zij nu in gebruik hebben.

De percelen tussen het tracé en de Schalkwijksche Wetering zijn niet meer bereikbaar. Voor deze percelen zal dus een nieuwe ontsluiting gerealiseerd moeten worden. Waar deze ontsluiting moet komen zal afhangen wie de percelen in gebruik zal nemen of houden (hangt mede af van kavelruil).

Effect	Aanbeveling
Doorsnijding huiskavels	Kavelruil
Doorsnijding veldkavels	Kavelruil
Bereikbaarheid kavels tussen het nieuwe tracé en de Schalkwijksche Wetering	Nieuwe ontsluiting

2. Variant Raaphof oost

Het tracé Raaphof oost doorsnijdt de bedrijven op verschillende manieren. Voor één bedrijf zal bedrijfsverplaatsing noodzakelijk zijn, aangezien de huiskavel doormidden wordt gesneden en het bedrijf ingesloten komt te liggen. Het is aan te bevelen de grond die hiermee vrij komt in te zetten voor kavelruil. Voor de andere bedrijven kan het doorsnijden van de huiskavel opgelost worden met kavelruil. Dan dient uiteraard wel grond aansluitend aan de huiskavel beschikbaar te komen, anders verslechtert de structuur van het bedrijf zodanig dat bedrijfsverplaatsing alsnog noodzakelijk kan zijn. De mogelijkheden voor kavelruil zullen wel afhangen van de ontwikkelingen in het gebied tussen het nieuwe tracé en Odijk (zie 3.9; woningbouw ontwikkeling Odijk).

Effect	Aanbeveling
Doorsnijding huiskavels	Bedrijfsverplaatsingen in combinatie met kavelruil
Doorsnijding veldkavels	Kavelruil

3. Variant Raaphof west

Het tracé Raaphof west doorsnijdt bij een flink aantal bedrijven de huiskavel. Dat maakt net zoals bij de variant Raaphof oost in ieder geval één bedrijfsverplaatsing noodzakelijk. Daarnaast worden twee bedrijven op een zodanige wijze door de huiskavel doorsneden dat de bedrijven alleen kunnen blijven functioneren op de huidige locatie als zij aansluitend aan of op korte afstand van de huiskavel vervangende grond kunnen krijgen. Doordat ook enkele veldkavels worden doorsneden is kavelruil in ieder geval gewenst.

Het aantal bedrijfsverplaatsingen en de mogelijkheden voor kavelruil rond dit tracé zijn mede afhankelijk van andere ruimtelijke ontwikkelingen (zie 3.9 woningbouwontwikkeling Odijk).

Doordat bij dit tracé gebruik gemaakt wordt van de huidige Parallelweg en Tureluurweg ontstaat een knelpunt met betrekking tot de ontsluiting van de bedrijven aan de Parallelweg. Voor deze bedrijven is het van groot belang dat zij ontsloten worden via een nieuwe parallelstructuur. Indien er geen parallelstructuur komt zal voor deze bedrijven alsnog bedrijfsverplaatsing noodzakelijk zijn.

De afsluiting van de Tureluurweg en Parallelweg voor doorgaand agrarisch verkeer betekent tevens dat de Achterdijk als enige ontsluitingsroute beschikbaar blijft. Voor de bedrijven in het gebied is het dus van groot belang dat de Achterdijk als doorgaande route openblijft voor (groot) agrarisch verkeer.

Effect	Aanbeveling
Doorsnijding huiskavels	Bedrijfsverplaatsingen in combinatie met kavelruil
Doorsnijding veldkavels	Kavelruil
Verslechtering ontsluiting	Achterdijk bereikbaar houden voor (groot) agrarisch verkeer, kruisingen geschikt maken voor agrarisch verkeer
Ontsluiting bedrijven Parallelweg	Parallelstructuur

4. Variant Rijsbruggerweg

Indien voor het tracé Rijsbruggerweg gekozen wordt zal in principe geen bedrijfsverplaatsing noodzakelijk zijn. Wel wordt grond van twee huiskavels afgesneden en wordt een aantal veldkavels doorsneden door dit tracé. Doormiddel van kavelruil kan de verslechtering van de verkaveling die dit oplevert beperkt worden.

Ook bij deze variant geldt dat het voor de agrarische ontsluiting van groot belang is dat de Achterdijk als doorgaande route beschikbaar blijft voor (groot) agrarisch verkeer, aangezien ook in deze variant de verbinding naar de Tureluurweg en Parallelweg afgesloten wordt.

Effect	Aanbeveling
Doorsnijding huiskavels	Kavelruil
Doorsnijding veldkavels	Kavelruil
Verslechtering ontsluiting	Achterdijk bereikbaar houden voor (groot) agrarisch verkeer, kruisingen geschikt maken voor agrarisch verkeer

5. Variant N410 / omgelegde N229

Het tracé N410 / omgelegde N229 doorsnijdt van 5 bedrijven de huiskavel. Bij twee bedrijven betekent dit dat bedrijfsverplaatsing noodzakelijk is. Bij de overige bedrijven kan het verlies van een deel van de huiskavel gecompenseerd worden door vervangende grond. Door kavelruil kan gezorgd worden dat de structuur van de bedrijven verbeterd wordt of in ieder geval hetzelfde blijft.

Net zoals bij de andere varianten is het voor de ontsluiting van het gebied van belang dat de Achterdijk als doorgaande route beschikbaar blijft voor het agrarische verkeer.

Effect	Aanbeveling
Doorsnijding huiskavels	Bedrijfsverplaatsingen in combinatie met kavelruil
Doorsnijding veldkavels	Kavelruil
Verslechtering ontsluiting	Achterdijk bereikbaar houden voor (groot) agrarisch verkeer, kruisingen geschikt maken voor agrarisch verkeer

6. Variant N410 / bestaande N229

Deze variant doorsnijdt 2 bedrijven in de huiskavel, bij één bedrijf op een zodanige wijze dat bedrijfsverplaatsing noodzakelijk is. De grond die hiermee vrij komt kan ingezet worden voor kavelruil waarmee voor de overige bedrijven de verkaveling verbeterd kan worden (en het verlies van veldkavels gecompenseerd).

De ontsluiting van het gebied zal niet verslechteren als agrarisch verkeer van het nieuwe tracé de Achterdijk op en af kan.

Effect	Aanbeveling
Doorsnijding huiskavels	Bedrijfsverplaatsingen in combinatie met kavelruil
Doorsnijding veldkavels	Kavelruil
Verslechtering ontsluiting	Achterdijk bereikbaar houden voor (groot) agrarisch verkeer, kruisingen geschikt maken voor agrarisch verkeer

Bijlage 1: uitnodigingsbrief en enquêteformulier

Aan geadresseerde

Doorkiesnummer: 023 – 516 22 99 Datum: 28 februari 2007
Faxnummer: 023 – 542 24 82

Referentie: MK/DQ/230000/07.041

Betreft: **A12 SALTO**

Geachte heer, mevrouw,

Wellicht bent u inmiddels hebt op de hoogte van het project A12 SALTO. In de Nieuwsbrief die u bij deze brief aantreft kunt u alle informatie hierover nalezen en vernemen wat de actuele situatie is.

Het doel van A12 SALTO is een oplossing te vinden voor de verkeersproblematiek in uw regio, het gebied tussen Houten, Bunnik en het Amsterdam-Rijnkanaal. Het gaat vooral om een betere aansluiting van Houten op het rijksverkeerswegennet. Er is een aantal mogelijkheden om tot zo'n oplossing te komen. Zo zou het aanleggen van een verbindingsweg naar de A12, ergens in dit gebied, opstoppen en sluipverkeer kunnen verminderen en de verkeersveiligheid verbeteren.

Voordat er concrete plannen kunnen worden gemaakt, moet er eerst worden geïnventariseerd wat de gevolgen zijn van aan te brengen verbeteringen. Daarom moeten de effecten op het milieu van het betreffende gebied worden onderzocht, van elk van de mogelijke oplossingen. De resultaten daarvan komen in het Milieueffectrapport (MER) te staan. Een onderdeel van dit rapport is het zogenaamde LER, de Landbouweffectrapportage. Daarin worden de effecten van te nemen verkeersmaatregelen op de agrarische sector in beeld gebracht. Het onderzoek voor het LER wordt verricht door LTO Noord Projecten, in opdracht van de stadsregio Utrecht (BRU) namens de in het project A12 SALTO deelnemende partijen, waaronder de gemeenten Bunnik en Houten.

Om te kunnen bepalen wat de effecten op de agrarische bedrijven kunnen zijn, worden alle ondernemers en agrarische grondeigenaren in uw regio uitgenodigd om deel te nemen aan een enquête. Op deze wijze willen wij inzicht krijgen in de concrete de effecten en de situering van de verschillende tracés op perceels- en bedrijfsniveau. Het is de bedoeling dat in een individueel gesprek de vragen met u worden doorgenomen en beantwoord. Dit gesprek zal ongeveer een uur in beslag nemen.

U hoeft bijgaand vragenformulier dus niet per post terug te sturen, maar wilt u zo vriendelijk zijn de vragen alvast te bekijken en zoveel mogelijk in te vullen? In februari of in maart zult u telefonisch worden benaderd om een afspraak te maken.

Individuele bedrijfsgegevens worden vertrouwelijk behandeld.

Voor vragen over het LER kunt u mij bereiken op telefoonnummer 023 – 516 22 99.

Wij hopen dat u, tussen uw drukke werkzaamheden op uw bedrijf door, bereid bent om een uur vrij te maken om mee te werken aan dit onderzoek.

Met vriendelijke groet,
LTO Noord Projecten B.V.

Martijn Kegler
Projectleider

Bijlage(n):

- Nieuwsbrief A12 SALTO
- Inventarisatieformulier

Inventarisatieformulier

Deze enquête wordt tijdens een persoonlijk gesprek met u ingevuld. Dit zal circa een uur duren. Bij een aantal vragen zijn meerdere antwoorden mogelijk.

1. Algemene gegevens

Naam en adresgegevens:

Naam:

Straat:

Huisnummer:

Postcode:

Woonplaats:

Telefoonnummer:

Wat is uw leeftijd?

(bij meerdere bedrijfshoofden meerdere leeftijden)

.. jaar

.. jaar

Hoe ziet u uw agrarische activiteit? Als:

☐ hoofdberoep

☐ Neventak

☐ Hobby

☐ activiteit beëindigd

Hoofdtak van het bedrijf

☐ Melkveehouderij

☐ Akkerbouw

☐ Fruitteelt

☐ Glastuinbouw

☐ Anders

Grootte van het bedrijf:

Binnen
onderzoeksgebied:

Buiten onderzoeksgebied:

Aantal ha in eigendom:

.. ha

.. ha

Aantal ha in erfpacht:

.. ha

.. ha

Aantal ha in reguliere pacht (6 jarig):

.. ha

.. ha

Aantal ha "los land":

.. ha

.. ha

Aantal ha verhuur:

.. ha

.. ha

Aantal ha contractteelt:

.. ha

.. ha

Totaal

.. ha

.. ha

- Is er een opvolger?*
- 0 Ja,
 - 0 Nee
 - 0 Misschien, nog niet bekend

- Heeft u plannen om op termijn uw agrarische activiteiten te beëindigen?*
- 0 Ja
 - 0 Nee
 - 0 Misschien

- Zo ja, heeft een idee hoe u dit zal aanpakken?*
- 0 Beëindiging van alle activiteiten
 - 0 Beëindiging van deel van activiteiten
 - 0 Weet niet
 - 0 Ben reeds beëindigd
 - 0 N.v.t.

- Als u uw agrarische activiteiten wilt afbouwen, op welke termijn?*
- 0 1 - 3 jaar
 - 0 3- 10 jaar
 - 0 na 10 jaar
 - 0 n.v.t.

2. Ontwikkelingen

In welke richting gaat uw bedrijf zich ontwikkelen?

- ☐ Schaalvergroting
- ☐ Verbreding
- ☐ Agrarisch natuurbeheer
- ☐ Particulier natuurbeheer
- ☐ Anders,.....

Hoe staat u tegenover uw huidige bedrijfsoppervlakte?

☐ Ik wil graag dat het bedrijfsoppervlak vergroot wordt tussen nu en 5 jaar met een oppervlakte van:	☐ minder dan 3 hectare
	☐ tussen de 3 en 6 hectare
	☐ meer dan 6 hectare
☐ Ik wil op langere termijn de bedrijfsoppervlakte vergroten	
☐ Ik wil het bedrijfsoppervlak niet vergoten.	
☐ Ik wil het bedrijfsoppervlak verkleinen.	

Heeft u concrete investeringsplannen voor de komende 3 jaar?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Misschien

Zo ja, waarop hebben deze betrekking?

- ☐ Bedrijfsovername
- ☐ Aankoop grond
- ☐ Aankoop quotum
- ☐ Bouwen
- ☐ Machinepark
- ☐ Automatiseren
- ☐ Noodzakelijke investering (milieuwetgeving)
- ☐ Opzetten neventak
- ☐ (regulier) Onderhoud
- ☐ Overige:.....

Heeft u momenteel concrete plannen voor bedrijfsverplaatsing?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, maar mogelijk op termijn interesse
- ☐ Nee

3. Structuur van het bedrijf

Dit hoofdstuk wordt gezamenlijk met u tijdens het gesprek ingevuld, dit hoeft u dus niet vooraf in te vullen.

Hoeveel kavels heeft u in gebruik? (inclusief huiskavel) .. kavels

Hoe groot zijn deze kavels?

0	Huiskavel	.. ha
0	Veldkavel 1	.. ha
0	Veldkavel 2	.. ha
0	Veldkavel 3	.. ha
0	Veldkavel 4	.. ha
0	Veldkavel 5	.. ha

Welke grondsoort hebben de kavels?

0	Zavel	
0	Lichte Klei	
0	Zware klei	

Welke gewassen worden er geteeld?

0	Grasland:	.. ha
0	Maïs/ voedergewassen:	.. ha
0	Akkerbouw gewassen:	.. ha
0	Vollegrondsgroente:	.. ha
0	Fruit	
0	Overig:	.. ha

Wat is de vorm van de kavels?

Hoe beoordeelt u de ontsluiting van de percelen in een kavel?

0	Goed	
0	Redelijk	
0	Matig	
0	Slecht	

Ziet u mogelijkheden om dit te verbeteren?

Op welke afstand van het erf zijn de veldkavels gelegen (in km)?

Moet u door de bebouwde kom rijden naar uw veldkavel(s)?

0 Ja, door de dorpen:

0 Nee

Zijn er hindernissen in de route naar de veldkavel?

0 Drempels

0 Wegversmalling

0 Smalle weg

0 Alleen bereikbaar met ontheffing van de gemeente

0 Brug, stoplichten

0 Geen

Hoe is de ontwatering van de kavels geregeld?

0 Drainage

0 Greppels

0 Onderbemaling

...kaveling?

- verbeteren?

...riche struttura

- arische structuur

Toelichting op mogelijkheden verbetering agrarische structuur:

4. Nevenfuncties

Zijn er naast de hoofdtak andere activiteiten?

0 Nee

- 0 Ja, namelijk:
- 0 Verwerken producten
 - 0 Handel
 - 0 Verkoop producten door huisverkoop of winkels
 - 0 Agro-toerisme
 - 0 Kinderopvang
 - 0 Landbouw en zorg
 - 0 Nevenberoep als zelfstandig ondernemer
 - 0 Baan buiten huis
 - 0 Overig, namelijk.....

Heeft u interesse om uw bedrijf te verbreden of uw huidige activiteiten naast de hoofdtak uit te breiden?

0 Nee

0 Ja

0 Misschien

Zo ja, waar gaat uw interesse naar uit?

0 N.v.t.

- 0 Verwerken producten
- 0 Verkoop producten door huisverkoop of winkels
- 0 Agro-toerisme
- 0 Kinderopvang
- 0 Landbouw en zorg
- 0 Nevenberoep als zelfstandig ondernemer
- 0 Baan buiten huis
- 0 Overig, namelijk:

Is agrarisch natuurbeheer op dit moment opgenomen in de bedrijfsvoering?

0 Nee, geen interesse

0 Nee, maar ik heb wel interesse

0 Ja, ik sluit beheersovereenkomsten af met de DLG

0 Ja, ik ben lid van de Agrarische natuurvereniging

0 Ja, anders dan hier genoemd, namelijk...

5. Externe factoren

Wat is de afstand van uw bedrijfsgebouwen tot burgerwoningen?

- 0 0-25 meter
- 0 25-50 meter
- 0 50-100 meter
- 0 > 100 meter
- 0 N.v.t.

Heeft de afstand tot burgerwoningen de bedrijfsontwikkeling beperkt?

- 0 Ja
- 0 Nee
- 0 N.v.t.

Zijn de uitbreidingsmogelijkheden voor wat betreft grondaankoop een knelpunt voor uw bedrijf?

- 0 Nee
- 0 Ja, omdat:
 - 0 te weinig aanbod
 - 0 prijs te hoog
 - 0 anders, namelijk

Is de verkaveling een knelpunt voor uw bedrijf?

- 0 Nee
- 0 Ja, vanwege:
 - 0 de vorm van kavels
 - 0 te veel kavels
 - 0 kavels liggen verspreid
 - 0 kavels zijn te klein
 - 0 huiskavel is te klein
 - 0 anders, namelijk:.....

Bent u tevreden over de waterhuishouding?

- 0 Ja
- 0 Nee, omdat:....
 - 0 winterpeil te hoog
 - 0 zomerpeil te hoog
 - 0 kwel
 - 0 regelmatig wateroverlast / land onder water
 - 0 anders, namelijk.....

- Bent u tevreden over de waterkwaliteit?*
- 0 Ja
- 0 Nee, omdat:
- 0 aanwezigheid riooloverstort
- 0 aanvoer van slecht gebiedsvreemd water
- 0 slechte kwaliteit kwelwater
- 0 anders, namelijk:
- Is de milieuwetgeving een knelpunt?*
- 0 Nee
- 0 Ja, omdat:
- 0 beperkingen gebruik bestrijdingsmiddelen
- 0 lozingenbesluit
- 0 ammoniakemissie
- 0 stankcirkel
- 0 mestproductierechten
- 0 (nieuwe) mestwetgeving
- 0 anders, namelijk:.....
- Is het ruimtelijk ordeningsbeleid een knelpunt (bestemmingsplan)?*
- 0 Nee
- 0 Ja, omdat:
- 0 bouwblok bepaling
- 0 gebruikersverklaring (aanlegvergunning voor scheuren grasland opzetten neventak e.d.)
- 0 beschermd monument
- 0 verbod op bollenteelt op percelen
- Liggen er beperkingen op het gebruik van uw percelen?*
- 0 Nee
- 0 Teeltbeperkingen uit bestemmingsplan
- 0 Beperkingen i.v.m. aanwezigheid leidingen in de grond
- 0 Riolering in de grond
- 0 Beperkingen door Vogel- en/of Habitatrichtlijn
- 0 Andere beperkingen,

6. LER A12 SALTO

Is de ontsluiting op dit moment een knelpunt (bereikbaarheid bedrijf en/ of percelen)?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, namelijk

Wordt de ontsluiting door de opwaardering/ aanpassing van de wegenstructuur een knelpunt (bereikbaarheid bedrijf en/of percelen)?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, de bereikbaarheid van het bedrijf/ de huiskavel
- ☐ Ja, de bereikbaarheid van veldkavels (welke?)

Verliest u grond door A12 SALTO?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, namelijk .. ha (bij welke variant?)

Welke delen van het bedrijf worden mogelijk doorsneden?

- ☐ Huiskavel
- ☐ Veldkavels
- ☐ n.v.t.

Ziet u mogelijkheden om kavels te ruilen voor een betere verkaveling na de realisatie van A12 SALTO?

- ☐ Ja, voor welke kavels geldt dit en onder welke voorwaarden?
- ☐ Nee, Omdat..

Heeft de realisatie van A12 SALTO invloed op de rijroutes van de toeleveranciers en/ of voor de afzet van uw producten?

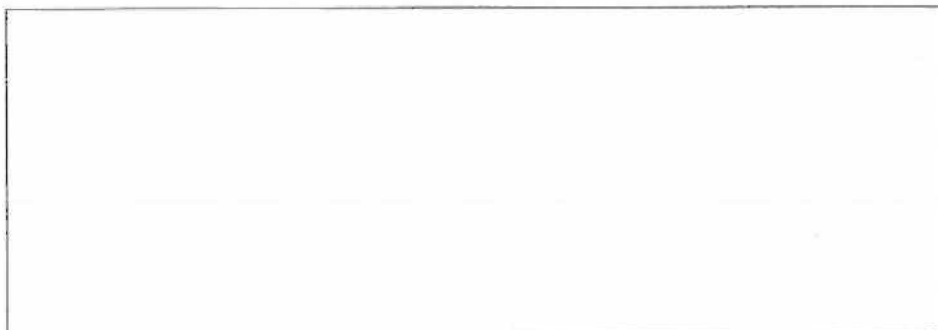
- ☐ Nee
- ☐ Ja, toelichting:

Staat u open voor bedrijfsverplaatsing indien de ontsluiting en/ of verkaveling voor uw bedrijf een knelpunt wordt?

- ☐ Ja, verplaatsing binnen het gebied naar,.....
- ☐ Ja, verplaatsing binnen de provincie Utrecht, naar
- ☐ Ja, verplaatsing naar locatie elders in Nederland, naar
- ☐ Nee
- ☐ Misschien

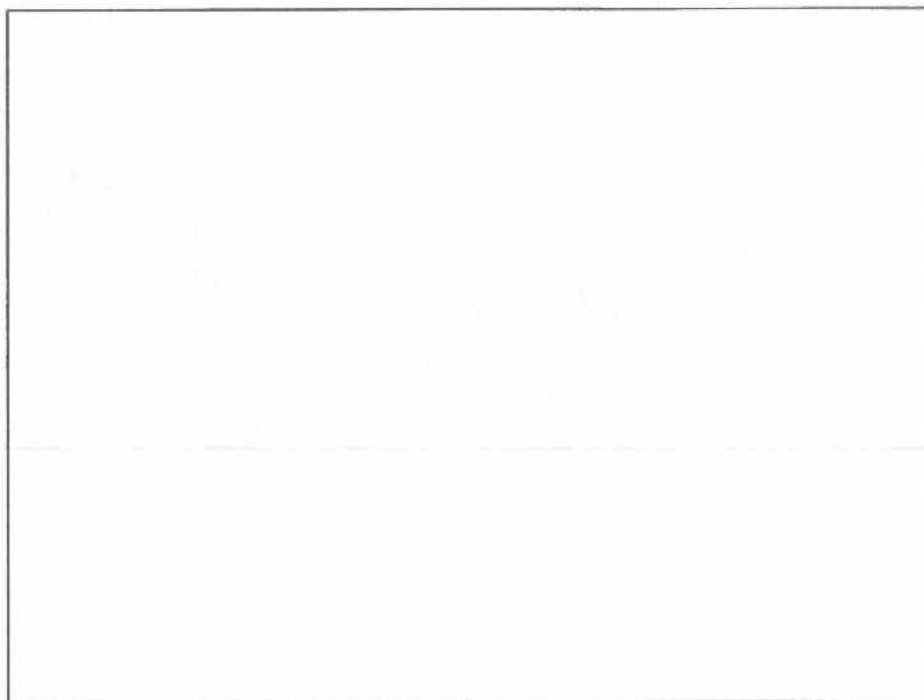
- Welke voordelen ziet u voor uw bedrijf na de realisatie van A12 SALTO?
- 0 Verbetering van de bereikbaarheid
 - 0 Vergroting mogelijkheden voor nevenactiviteiten
 - 0 Verbetering van de afzet mogelijkheden
 - 0 Andere kansen.....

Welke algemene effecten voor het landbouwverkeer verwacht u naar aanleiding van A12 SALTO?

Tot slot

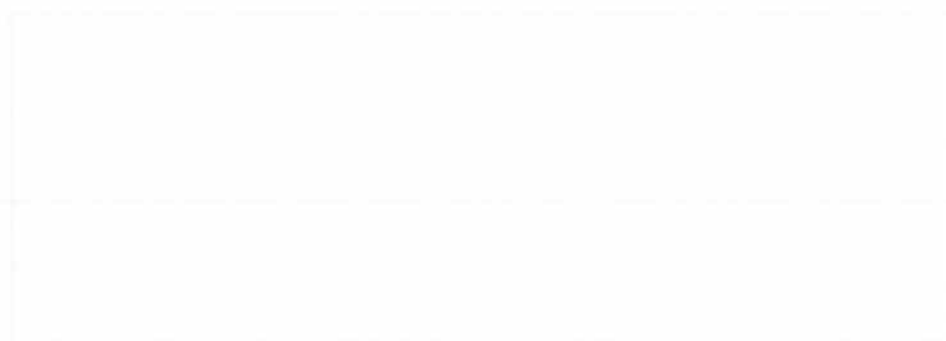
Heeft opmerkingen en/of oplossingen voor bepaalde knelpunten?

Bedankt voor uw medewerking!

De landbouw heeft een belangrijke rol te spelen in de aanpak van de klimaatverandering. Het is belangrijk dat de landbouwsector in staat is om de uitdagingen van de toekomst te overleven. Dit kan worden bereikt door de landbouw te moderniseren en de productie te verhogen. Het is ook belangrijk dat de landbouwsector de natuurlijke hulpbronnen beschermt en de biodiversiteit behoudt. Dit kan worden bereikt door de landbouw te diversifiëren en de productie te verspreiden over verschillende gebieden.

De landbouw heeft een belangrijke rol te spelen in de aanpak van de klimaatverandering. Het is belangrijk dat de landbouwsector in staat is om de uitdagingen van de toekomst te overleven. Dit kan worden bereikt door de landbouw te moderniseren en de productie te verhogen. Het is ook belangrijk dat de landbouwsector de natuurlijke hulpbronnen beschermt en de biodiversiteit behoudt. Dit kan worden bereikt door de landbouw te diversifiëren en de productie te verspreiden over verschillende gebieden.

Tot slot

De landbouw heeft een belangrijke rol te spelen in de aanpak van de klimaatverandering. Het is belangrijk dat de landbouwsector in staat is om de uitdagingen van de toekomst te overleven. Dit kan worden bereikt door de landbouw te moderniseren en de productie te verhogen. Het is ook belangrijk dat de landbouwsector de natuurlijke hulpbronnen beschermt en de biodiversiteit behoudt. Dit kan worden bereikt door de landbouw te diversifiëren en de productie te verspreiden over verschillende gebieden.

De landbouw heeft een belangrijke rol te spelen in de aanpak van de klimaatverandering. Het is belangrijk dat de landbouwsector in staat is om de uitdagingen van de toekomst te overleven. Dit kan worden bereikt door de landbouw te moderniseren en de productie te verhogen. Het is ook belangrijk dat de landbouwsector de natuurlijke hulpbronnen beschermt en de biodiversiteit behoudt. Dit kan worden bereikt door de landbouw te diversifiëren en de productie te verspreiden over verschillende gebieden.

Bijlage 2: Literatuurlijst

Centraal Bureau voor de Statistiek (2007), Landbouwtellingen CBS Statline. www.cbs.nl

Bont de C.J.A.M. e.a. (2003), Hervorming gemeenschappelijk landbouwbeleid 2003; Gevolgen van de besluiten voor de Nederlandse landbouw. Landbouw Economisch Instituut

Gemeente Bunnik (2007), Voorontwerp Structuurplan gemeente Bunnik 2007-2015. www.bunnik.nl

Gemeente Houten (2007), Ruimtelijke visie Houten 2015. www.houten.nl

Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (2007), Over Watergebiedsplan tussen Kromme Rijn en Amsterdam-Rijnkanaal. www.hdsr.nl

Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (2007), Waterplan Bunnik. www.hdsr.nl

Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (2007), Waterplan Houten. www.hdsr.nl

Landbouw Economisch Instituut (LEI) (2007), Sector in cijfers. www.lei.nl

Ministerie van Landbouw (2005), Perspectieven voor de agrarische sector in Nederland (achtergrondrapport bij "Kiezen voor landbouw")

Praktijkonderzoek veehouderij (2006), Kwantitatieve informatie Veehouderij 2006-2007

Productschap Tuinbouw (2005), Toekomstverkenningen sector groente en fruit.

De landbouw heeft een belangrijke rol te spelen in de vermindering van de CO₂-emissies.

De landbouw kan bijdragen aan de vermindering van de CO₂-emissies door de volgende maatregelen te nemen:

1. Het gebruik van meststoffen te verminderen.

2. Het gebruik van pesticiden te verminderen.

3. Het gebruik van energie te verminderen.

4. Het gebruik van water te verminderen.

5. Het gebruik van land te verminderen.

6. Het gebruik van dieren te verminderen.

7. Het gebruik van vervoer te verminderen.

8. Het gebruik van gebouwen te verminderen.

9. Het gebruik van landbouw te verminderen.